

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE
FAKULTA BEZPEČNOSTNĚ PRÁVNÍ
Katedra managementu a informatiky

**Otevřenost ekonomiky České republiky jako riziko v dlouhodobém
horizontu**

Bakalářská práce

Openness of the Czech economy as a risk factor for the long run

VEDOUCÍ PRÁCE
Ing. Stanislav Burian, PhD.

AUTOR PRÁCE
Bc. Jan Vojtíšek, M.Eng.

PRAHA
2024

ANOTACE

Tato bakalářská práce se zabývá tématem otevřenosti ekonomiky České republiky a potenciálními riziky, se kterými se otevřené ekonomiky mohou potýkat. Identifikovaná rizika jsou potom uvedena v kontextu České republiky. Na začátku práce je představen teoretický rámec, kde jsou uvedeny základní pojmy a definice, se kterými je v průběhu textu dále pracováno. Praktická část je rozdělena na několik logických celků. Nejdříve jsou analyzovány jednotlivé faktory ekonomické otevřenosti, jako jsou import, export, hrubý domácí produkt a přímé zahraniční investice. Následně je kvantifikována sama otevřenost české ekonomiky. V závěru praktické části jsou představena konkrétní rizika, která se pojí se zjištěnou vysokou ekonomickou otevřeností České republiky.

KLÍČOVÁ SLOVA

otevřenost ekonomiky, import, export, přímé zahraniční investice, ekonomická rizika, bezpečnostní rizika, Česká republika

ANOTATION

This bachelor thesis focuses on the topic of the Czech Republic's economic openness and potential risks that open economies may encounter. Identified risks are then discussed in the context of the Czech Republic. At the beginning of the thesis, a theoretical framework is introduced, presenting basic concepts and definitions that are further elaborated throughout the text. The practical part is divided into several logical units. Initially, various factors of economic openness, such as imports, exports, gross domestic product, and direct foreign investments, are analyzed. Subsequently, the openness of the Czech economy itself is quantified. In the conclusion of the practical part, specific risks associated with the identified high economic openness of the Czech Republic are presented.

KEY WORDS

economic openness, import, export, direct foreign investment, economic risks, security risks, Czech Republic

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze dne 15.3.2024

Bc. Jan Vojtíšek, M.Eng.
autor práce

Obsah

ÚVOD.....	6
CÍLE PRÁCE A METODOLOGIE.....	7
1. ÚVOD DO PROBLEMATIKY	11
1.1. Ekonomická otevřenost	11
1.2. Vývoz a dovoz	14
1.3. Hrubý domácí produkt	17
1.4. Přímé zahraniční investice	18
1.5. Národní bezpečnost	19
2. ANALÝZA FAKTORŮ OTEVŘENOSTI EKONOMIKY ČR	22
2.1. Vývoz v České republice	23
2.1.1. Objem vývozu mezi lety 2004 a 2022	23
2.1.2. Komoditní struktura vývozu ČR.....	25
2.1.3. Teritoriální struktura vývozu	27
2.2. Dovoz v České republice	29
2.2.1. Dovoz ČR mezi lety 2004 a 2022.....	30
2.2.2. Komoditní struktura dovozu ČR	31
2.2.3. Teritoriální struktura dovozu ČR	32
2.3. Přímé zahraniční investice	35
2.3.1. Přítok PZI v ČR mezi lety 2005 a 2022	35
2.3.2. Sektorová struktura PZI v ČR	38
2.3.3. Teritoriální struktura PZI v ČR.....	40
2.4. Hrubý domácí produkt	41
3. KVANTIFIKACE OTEVŘENOSTI ČESKÉ EKONOMIKY A IDENTIFIKACE RIZIK.....	44
3.1. Index ekonomické otevřenosti	44
3.2. Poměr PZI a HDP	46
3.3. Ekonomická rizika.....	49
3.3.1. Externí šoky a volatilita	49
3.3.2. Konkurenční tlak a deindustrializace.....	51
3.3.3. Závislost na zahraničním kapitálu	52

3.3.4. Kolísání směnných kurzů.....	53
3.3.5. Zeslabení vlivu domácích politik	53
3.4. Bezpečnostní rizika	54
3.4.1. Závislost na zahraničním kontrolovaném dodavateli zboží nebo služeb.	57
3.4.2. Převod technologie a/nebo odborných znalostí	59
3.4.3. Infiltrace, sledování nebo sabotáž.....	59
3.4.4. Oportunistické akvizice v období krizí	60
ZÁVĚR.....	62
Seznam použitých zdrojů	63
Seznam obrázků	69
Seznam grafů.....	70
Seznam příloh.....	71

ÚVOD

V současné době se světová ekonomika neustále vyvíjí a globalizuje, což vede k větší vzájemné propojenosti mezi jednotlivými státy. Česká republika je do tohoto procesu i díky své geografické poloze hluboce začleněna. Otevřenost ekonomiky s sebou přináší nesporné výhody jako jsou zahraniční investice, obchodní partneři nebo růst konkurenceschopnosti. Přes všechny své klady však může s sebou přílišná otevřenost nést rizika, a to jak ekonomická, tak bezpečnostní. Tato bakalářská práce se zabývá pozicí České republiky na poli mezinárodních ekonomických vztahů a jedním z jejích hlavních cílů je analyzovat a kvantifikovat, do jaké míry je česká ekonomika otevřená. Následuje identifikace konkrétních potenciálních bezpečnostních a ekonomických rizik, které se s otevřenými ekonomikami pojí a jejich zasazení do kontextu České republiky. Práce se opírá o teoretický základ, ve kterém jsou představeny základní pojmy týkající se ekonomické otevřenosti a metody, které se pro její vyjádření používají. V praktické části jsou pak nejdříve využity selektované kvantitativní metody k určení míry otevřenosti české ekonomiky a v poslední části práce jsou podrobně analyzována identifikovaná rizika, které České republice ve spojitosti s její integrací do mezinárodního obchodu a investičního prostředí hrozí. Význam zkoumaného tématu vyplývá nejen z rostoucí nutnosti hlubšího pochopení vztahu ekonomické propojenosti a s tím spojených rizik, ale také z rostoucího geopolitického napětí ve světě, které má na světovou ekonomiku i bezpečnost obrovský vliv.

CÍLE PRÁCE A METODOLOGIE

Tato práce se podrobně věnuje analýze a kvantifikaci ekonomické otevřenosti České republiky, přičemž klade důraz i na její jednotlivé faktory. Práce se následně zaměřuje na identifikaci jednotlivých ekonomických a bezpečnostních rizik, které se mohou pojít s otevřenými ekonomikami. Výsledky kvantitativních metod jsou potom prezentovány grafickou formou, popsány a porovnány v mezinárodním kontextu za cílem poskytnout ucelený náhled na problematiku otevřenosti ekonomiky ČR.

Hlavní cíle práce jsou:

- 1) Kvantifikovat otevřenost ekonomiky České republiky
- 2) Identifikovat konkrétní rizika pojící se s otevřeností České republiky

Dílní úkoly práce potom jsou:

- 1) Nabídnout přehled metod používaných k měření otevřenosti ekonomiky
- 2) Identifikovat a zanalyzovat ukazatele vstupující do kvantitativní analýzy otevřenosti ekonomiky České republiky
- 3) Zasadit výsledky kvantitativní analýzy do mezinárodního kontextu

Pro vyhodnocení míry otevřenosti české ekonomiky byly aplikovány dvě primární metody deskriptivní kvantitativní analýzy, které jsou v akademické literatuře v rámci tohoto tématu nejvíce rozšířené. Jedná se o výpočet poměru celkového objemu exportu a importu vůči HDP a analýzu podílu přímých zahraničních investic na HDP. Tyto výpočty poskytují základ pro kvantifikaci otevřenosti ekonomiky a její srovnání s dalšími státy. Po aplikaci těchto metodologických přístupů následuje fáze komparativní analýzy, při které byly hodnoty získané pro Českou republiku porovnány s daty ostatních zemí Evropské unie a Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), což umožnilo zařadit ČR do širšího mezinárodního kontextu. V závěru praktické části práce jsou potom identifikována a popsána konkrétní rizika, která se s vysokou ekonomickou otevřeností pojí a jsou relevantní pro Českou republiku.

V rámci přípravy analýzy ekonomických ukazatelů byla shromážděna data týkající se importu, exportu, hrubého domácího produktu (HDP) a přímých zahraničních

investic (PZI). Data o importu a exportu byla získána z Českého statistického úřadu (ČSÚ), přičemž pro výpočet hodnot exportu byla použita metodika Free on Board (FOB), která zahrnuje náklady na zboží, dopravu a pojištění až do místa určení. Naopak pro import byla využita metodika Cost, Insurance, Freight (CIF), zahrnující cenu zboží, pojištění a náklady na dopravu do místa určení.¹ Pro posouzení vývoje HDP práce také vychází z dat ČSÚ, konkrétně jsou zkoumány nominální hodnoty HDP a reálný růst HDP. Nominální HDP odráží celkovou tržní hodnotu všech finálních zboží a služeb vyrobených v ekonomice za určité období, bez úpravy o inflaci. Reálný růst HDP potom vyjadřuje změnu objemu vyrobených zboží a služeb a tento objem je navíc očištěn o vlivy změn cen, což poskytuje přesnější pohled na skutečný růst ekonomiky.² Přímé zahraniční investice jsou analyzovány na základě dat zveřejňovaných Českou národní bankou, kde byly informace týkající se PZI vyjádřeny metodickou řídící se mezinárodními manuály BPM6 (Balance of Payments Manual Sixth Edition) a OECD BD4 (OECD Benchmark Definition 4th Edition), což představuje čisté přílivy přímých zahraničních investic v rámci platební bilance v korunách.³ Tato metoda umožňuje sledovat příliv zahraničního kapitálu do domácí ekonomiky, což je klíčové pro pochopení vlivu zahraničních investic na ekonomický vývoj. Výše popsaná data byla zvolena za účelem zajištění co největší přesnosti a relevanci shromážděných dat, která poslouží jako vstup pro následnou analýzu otevřenosti ČR. Pro grafické zobrazení výsledků v mezinárodním kontextu bylo dále využito dat, které zveřejňuje Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD).⁴

Jako první metoda vyjádření ekonomické otevřenosti byl použit výpočet poměru součtu importu a exportu na hrubém domácím produktu, který se také označuje jako index ekonomické otevřenosti. Pro výpočet byla použita získaná data, která

¹ ČSÚ, https://www.czso.cz/csu/czso/1-vzonu_m [cit. 10. 3. 2024]

² ČSÚ, https://www.czso.cz/csu/czso/hdp_narodni_ucty [cit. 10. 3. 2024]

³ ČNB, https://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/pzi/metodicke-vysvetlivky-zpracovani-statistik-pzi/ [cit. 10. 3. 2024]

⁴ OECD, <https://data.oecd.org/fdi/fdi-flows.htm> [cit. 10. 3. 2024]

byla sloučena do jedné časové řady. Vzorec pro stanovení poměru pro daný rok je vyjádřen jako:

$$\text{Index ekonomické otevřenosti} = \frac{\text{Export} + \text{Import}}{\text{HDP}} * 100\%$$

Kde:

Export = Nominální hodnota součtu exportu zboží a exportu služeb pro daný rok v českých korunách

Import = Nominální hodnota součtu importu zboží a importu služeb pro daný rok v českých korunách

HDP = Nominální hodnota hrubého domácího produktu, vyjádřeno v korunách pro daný rok v českých korunách

Druhá kvantitativní metoda vyjádření ekonomické otevřenosti použita v této práci je výpočet podílu zahraničních investic na hrubém domácím produktu. Ve výpočtech se pracuje s daty o PZI, která publikuje Česká národní banka, pro HDP jsou využita stejná data jako pro výpočet indexu ekonomické otevřenosti. Podíl přímých zahraničních investic je vyjádřen jako:

$$\text{PZI/HDP ukazatel} = \frac{\text{PZI } p}{\text{HDP}} * 100\%$$

Kde:

*PZI**p* = Nominální hodnota přílivu přímých zahraničních investic na území ČR pro daný rok v českých korunách

HDP = Nominální hodnota hrubého domácího produktu v českých korunách

Poslední část práce je zaměřena na identifikaci a popis potenciálních rizik spojených s ekonomickou otevřeností prostřednictvím rozsáhlé literární rešerše. Tento přístup umožňuje systematicky prozkoumat a shrnout existující akademické poznatky, studie a teorie, které se týkají identifikovaných rizik. Prvním krokem bylo stanovení klíčových kritérií pro výběr relevantní literatury, včetně oboru studie, metodologie a geografického zaměření zkoumaných prací. Následně byly

vyhledány a analyzovány zdroje z databází článků a knih, což umožnilo sestavit přehled o existujících rizicích, jak bezpečnostních, tak ekonomických.

1. ÚVOD DO PROBLEMATIKY

V této teoretické, úvodní kapitole, budou prostřednictvím literární rešerše představeny základní termíny, na kterých je tato bakalářská práce založena.

Jako první je představena ekonomická otevřenost – její definice, druhy, měřítka, a velmi krátce její vnímání v čase. Jedněmi z měřítek otevřenosti ekonomiky jsou míra vývozu a dovozu z a do dané země, a proto budou tyto dva pojmy představeny, a to jak samostatně, tak ve svém vzájemném působení, kde tvoří mezinárodní obchod a vyjadřují obchodní bilanci dané země. Dalším zásadním pojmem je hrubý domácí produkt, který je představen jak definičně, tak prostřednictvím metod jeho měření. Krátce je vysvětlen také rozdíl mezi hrubým domácím produktem a hrubým národním produktem.

Jelikož se tato práce zaměřuje také na přímé zahraniční investice coby ukazatel otevřenosti české ekonomiky, je následně představen také tento druh investic. A konečně je představen také pojem národní bezpečnosti, jelikož se tato práce zabývá jak riziky ekonomickými, tak riziky bezpečnostními. A pro pochopení toho, co by mohlo být bezpečnostním rizikem, je třeba alespoň okrajově představit těžce definovatelný pojem národní bezpečnosti.

1.1. Ekonomická otevřenost

„Představte si svůj typický den. Ráno se probudíte a nalijete si džus z pomerančů vypěstovaných na Floridě a kávu ze zrn vypěstovaných v Brazílii. Během snídaně sledujete na televizi vyrobené v Japonsku zpravodajský pořad vysílaný z New Yorku. Obléknete se do oblečení z bavlny vypěstované v Gruzii a ušité v továrnách v Thajsku. Do třídy jezdíte autem vyrobeným z dílů vyrobených ve více než desítce zemí světa. Pak otevřete učebnici ekonomie, kterou napsal autor žijící v Massachusetts, vydala ji společnost sídlící v Texasu a vytiskla ji na papíře vyrobeném ze stromů pěstovaných v Oregonu.“⁵

Jak vyplývá již z názvu této práce, její předmět zkoumání se zaměřuje rizika ekonomické otevřenosti České republiky. Co se ale myslí onou otevřeností

⁵ Mankiw (2021), str. 47

ekonomiky? Ekonomická otevřenost⁶ je obecně chápána jako míra, do jaké se zahraniční subjekty mohou podílet nebo podílejí na domácí ekonomice. Otevřenost pak rozeznáváme dvojitě – skutečnou a finanční. V současnosti máme několik měřítek ekonomické otevřenosti, která lze rozdělit na dvě základní skupiny. První z nich jsou měřítka reálná (souhrnné ekonomické statistiky, tzv. *de-facto* měřítka), druhou pak měřítka institucionální (právně stanovené překážky obchodu a finančních transakcí, tzv. *de-jure* měřítka). Tyto dva druhy měřítek se často užívají společně.⁷

Ekonomická teorie založená na modelech konkurenčních a efektivních trhů říká, že finanční otevřenost by měla podporovat hospodářský růst a rozvoj. Je tomu z několika důvodů – zvýšení produkčních možností, prohloubení specializace. Teorie také počítá s jevem zvaným „*princip komparativních výhod*“.⁸ Kompletní představení této problematiky je však nad rámec této bakalářské práce, lze však pouze doporučit publikaci profesora ekonomie na Harvardově univerzitě, N. G. Mankiwa, *Principles of Economic* (v češtině *Základy ekonomie*).⁹

Historicky i v posledních letech bylo provedeno široké spektrum studií o tom, zda otevřenost ekonomik a propojená globalizace trhů a finanční liberalizace ekonomikám skutečně prospívají, a pokud ano, jaké jsou nezbytné předpoklady a podmínky. Mezi jednotlivými ekonomy na tuto otázku neexistuje jednoznačná

⁶ V rámci diskusí a studií na toto téma se pak můžeme setkat s celou řadou synonym pojmu otevřenost ekonomiky, jako je například „*otevřenost trhu*“, „*ekonomická integrace*“, „*liberalizace trhu*“, a „*globalizace*“. Ve vztahu k finančnímu sektoru se pak můžeme setkat s termíny jako je „*finanční integrace*“, „*finanční otevřenost*“ či „*finanční globalizace*“

⁷ Gräbner a kol. (2020), str. 88-89

⁸ Mankiw (2021), str. 46-55

⁹ zejména pak Kapitulu 3 (Interdependence and the Gains from Trade) a Kapitulu 9 (Application: International Trade). Pro účely této práce bylo využito devátého vydání této učebnice, nicméně jak starší, tak novější vydání mají obdobnou strukturu.

odpověď, většina se ovšem shoduje na závěru, že existuje kauzální spojitost mezi ekonomickou otevřeností a ekonomickým růstem.¹⁰

Neomezená ekonomická otevřenost však v posledních letech začíná být zpochybňována, a to včetně dříve nesporných dogmat globalizace, jako je potřeba relativně neomezeného toku kapitálu v podobě touto prací také zkoumaných přímých zahraničních investic. Protekcionismus a využívání screeningových mechanismů byly identifikovány jako rostoucí přinejmenším od roku 2012.¹¹

V důsledku těchto změn dochází k postupným reformám mezinárodního investičního práva. Jedním z charakteristických znaků těchto reforem je proces, který lze označit za znovuzískávání národní suverenity, která byla v minulosti podřízena mezinárodním pravidlům a rozhodnutí byla často delegována na mezinárodní instituce.¹²

¹⁰ Například autoři Bekaert, Harvey a Lundblad (*Does financial liberalization spur growth?. Journal of Financial Economics, 2005*) a Quinn a Toyoda (*Does capital account liberalization lead to economic growth? An empirical investigation. Review of Financial Studies, 2008*) docházejí k závěru, že ekonomická otevřenost vede k silnému zrychlení ekonomického růstu.

K opačnému závěru docházejí například autoři Rodrik (*Who needs capital account convertibility?. Princeton Essays in International Finance, 1998*) a Edison a kol., (*International financial integration and economic growth. Journal of International Money and Finance, 2002.*)

Celá řada autorů pak uzavírá, že neexistují jednoznačné závěry. Mezi poslední skupinu autorů pak patří například autoři Prasad a kol. (*Financial globalization: A reappraisal. IMF Staff Papers, 2009*).

Autoři Quinn a Toyoda, (2008) argumentují pro pozitivní vliv ekonomické otevřenosti na ekonomický růst, a studie s opačným výsledkem označují za chybné z důvodu použití nepřesných proměnných finanční otevřenosti. Pozitivní vliv ekonomické otevřenosti potvrzují také studie provedené na mikroúrovni, konkrétně pak například Gupta a Yuan (*On the growth effect of stock market liberalizations. Review of Financial Studies, 2009*) na úrovni průmyslu, a Mitton (*Stock market liberalization and operating performance at the firm level. Journal of Financial Economics, 2006*) na úrovni firem.

¹¹ viz Anwar (2012); Grieger (2019), s. 4.

¹² Dimitropoulos (2020)

1.2. Vývoz a dovoz

Termíny dovozu a vývozu používáme v případech, kdy dochází ke změně ekonomického vlastnictví zboží či služeb mezi rezidenty a nerezidenty konkrétního státu.¹³

Vývoz zboží a služeb se skládá z transakcí se zbožím a službami (prodej, barter a dary) od rezidentů nerezidentům.

Dovoz zboží a služeb se skládá z transakcí se zbožím a službami (nákupy, barterové obchody a dary) od nerezidentů rezidentům.

*Obrázek 1; Definice vývozu a dovozu zboží a služeb
ISO 2010, str. 79*

Pokud podnikatel najde v zahraničí výrobky, které v jeho zemi nejsou k dispozici, může je dovážet pro další prodej ve své zemi. Například v zimním období se do Spojených států dováží ovoce z Jižní Ameriky a Austrálie/Nového Zélandu. Podnikatelé mohou mít také zájem o zboží, které je při dovozu levnější než zboží vyrobené ve vlasti, nebo pokud je dovážené zboží kvalitnější.¹⁴

A naopak, podniky se mohou rozhodnout vyvážet své výrobky a služby do cizí země, pokud jim to umožní účastnit se globálního obchodu a generovat tak zisk, protože mají prostřednictvím vývozu mimo jiné přístup na nové trhy. Společnosti obvykle vyvážejí zboží nebo služby v oblastech, kde mají konkurenční výhodu oproti jiným společnostem, protože jejich výrobek nebo služba jsou lepší. Mohou také vyvážet zboží, které přirozeně produkují a které jiným zemím chybí na základě klimatických a geografických podmínek. Například Jamajka, Keňa a Kolumbie mají podnebí vhodné pro pěstování kávy. To napomáhá jejich schopnosti vyvážet tento produkt do zahraničních zemí, které nemohou kávu produkovat ve svém regionu.¹⁵

¹³ ESA 2010, str. 79 – 81

¹⁴ Rhee (2012), str. 17

¹⁵ Indeed.com; <https://www.indeed.com/career-advice/career-development/what-are-exports-and-imports> [cit. 11. 3. 2024]

V současnosti je zahraniční obchod se zbožím v České republice měřen a definován s ohledem a v souladu s pravidly Evropské unie a souvisejících daňových pravidel. Na základě toho se rozlišuje **zahraniční obchod se zbožím**, který vypovídá o skutečné vývozní a dovozní výkonnosti české ekonomiky. Naproti tomu **pohyb zboží přes hranice** vypovídá výhradně o fyzickém pohybu zboží přes hranice ČR, bez ohledu na to, zda dochází k obchodu mezi českými a zahraničními subjekty. Toto pojetí je v souladu s požadavky poskytování dat o pohybu zboží pro potřeby Eurostatu.¹⁶

System **Intrastat** je určen pro sběr údajů o obchodu uvnitř Společenství (prostřednictvím tzv. Výkazu pro Intrastat). System **Extrastat** je naopak zaměřen na sběr dat o obchodu se třetími zeměmi (tj. státy mimo EU), a to na základě Jednotných správních dokladů (JSD). Údaje z Intrastatu a Extrastatu tvoří statistiku pohybu zboží přes hranice.¹⁷

V některých případech přitom není rozhodující, zda-li zboží skutečně (fyzicky) „překročí“ hranice tohoto státu či nikoliv.¹⁸ A v jiných případech je výslovně vyloučeno, aby se zboží považovalo za dovozní či vývozní a to i v případech, kdy k překročení hranic dojde – např. pokud se jedná o zboží, které je skrze danou zemi pouze přepravované do jiné cílové země, nebo zboží přepravované na vlastní velvyslanectví, vojenské základny nebo jiné enklávy uvnitř státních hranic jiné země nebo z nich.¹⁹

Statistika zahraničního obchodu se tak při sběru dat nemůže opírat pouze o moment přechodu zboží přes hranice. **O transakcích mezi rezidentem a nerezidentem, které následují po dovozu zboží přes hranice, resp. předchází vývozu zboží přes hranice, již nemá statistika pohybu zboží přes hranice žádné informace.** Z tohoto důvodu se vývoz a dovoz zahraničního obchodu se

¹⁶ ČSÚ, https://www.czso.cz/csu/czso/1-vzonu_m [cit. 10. 3. 2024]

¹⁷ ČSÚ, https://www.czso.cz/csu/czso/1-vzonu_m [cit. 10. 3. 2024]

¹⁸ Příkladem takové změny vlastnictví je zboží vyrobené rezidentskými jednotkami působícími v mezinárodních vodách, které se prodává přímo nerezidentům v zahraničí – například ropa, zemní plyn, produkty rybolovu atd. K vývozu zboží, aniž by toto zboží překročilo hranice země dochází také v případě dopravního zařízení nebo jiného movitého zařízení, které není vázáno na pevné místo.

[ESA 2010, str. 79]

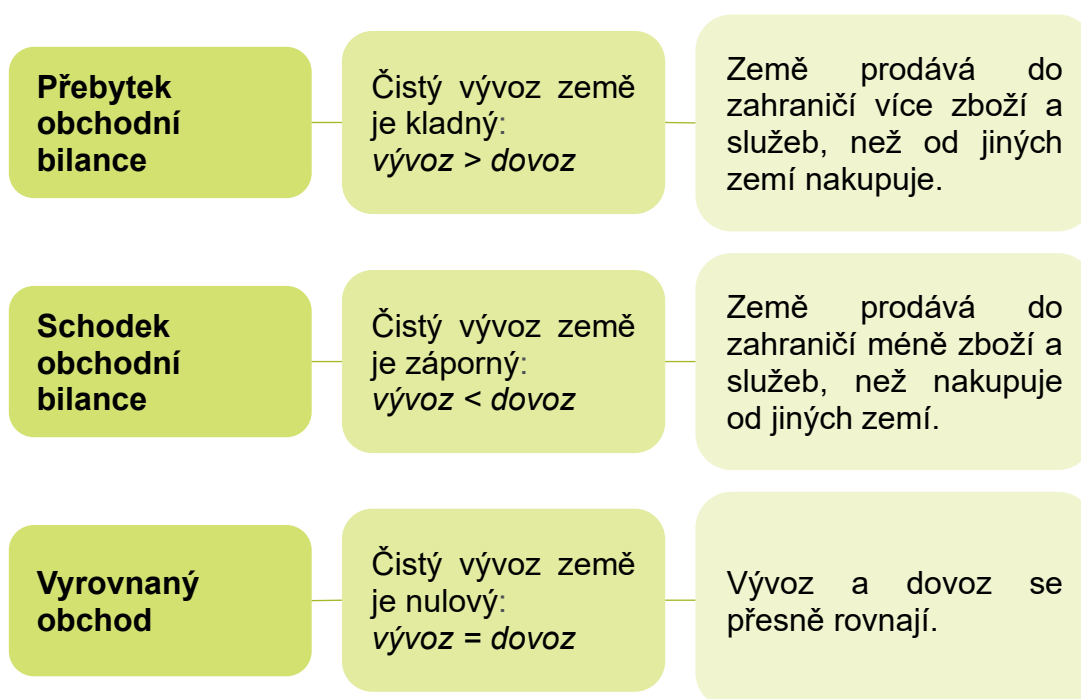
¹⁹ ESA 2010, str. 79

zbožím opírá i o další datové zdroje, především o **daňová přiznání k dani z přidané hodnoty**.²⁰

Čistý vývoz každé země je rozdíl mezi hodnotou jejího vývozu a hodnotou jejího dovozu. Čistý vývoz se také nazývá obchodní bilancí.²¹ Pro Českou republiku by tak tato bilance byla následující:

$$\text{Čistý vývoz ČR} = \text{hodnota vývozu ČR} - \text{hodnota dovozu ČR}$$

Ve vztahu k čistému vývozu přitom mohou nastat tři situace:

Obrázek 2; Čistý vývoz
zdroj: Mankiw (2020), str. 640

Dovoz a vývoz jsou ovlivněny mnoha faktory: například spotřebitelským vkusem pro domácí a zahraniční zboží, cenou zboží doma a v zahraničí, směnnými kurzy, za které mohou lidé používat domácí měnu k nákupu zahraničních měn, náklady na přepravu zboží ze země do země či vládními politikami vůči mezinárodnímu obchodu.²²

²⁰ ČSÚ, https://www.czso.cz/csu/czso/1-vzonu_m [cit. 10. 3. 2024]

²¹ Mankiw (2020), str. 640

²² Mankiw (2020), str. 641

Vývoz a dovoz společně tvoří mezinárodní obchod. Obchod je výměna zboží a služeb mezi jednotlivcem, skupinou, státem nebo národem a jinou skupinou. Nejstarší formou obchodu byl barter, přímá výměna zboží mezi dvěma jednotlivci. Později rozvoj peněz umožnil lidem nakupovat a prodávat zboží. V minulých staletích se mezinárodní obchod rozvíjel, ale v počátečních fázích byl omezen faktory, jako byly dlouhé, obtížné a často nebezpečné obchodní cesty a malá nosnost lodí a vozů.²³

Toky zahraničního obchodu se obvykle modelují pomocí domácích a zahraničních důchodů, domácích a zahraničních cen, vývozních a dovozních cen a fluktuací směnných kurzů. Tradiční přístup ke specifikaci obchodních toků definuje vývozní a dovozní funkci takto:

$$\text{IMP} = f\left(\frac{P_{\text{domáci}}}{P_{\text{import}}}, Y\right)$$

$$\text{EXP} = f\left(\frac{P_{\text{zahraniční}} \times \text{ER}}{P_{\text{export}}}, Y_{\text{zahraniční}}\right)$$

kde IMP = import, EXP = export, Y = příjmy, ER = směnný kurs a P = cena.

1.3. Hrubý domácí produkt

Hrubý domácí produkt (HDP) představuje celkovou tržní hodnotu všech finálních výrobků a služeb vyrobených v daném časovém období výrobními faktory nacházejícími se v dané zemi. HDP nezahrnuje meziprodukty, ale pouze "nové" výrobky a služby; to proto, aby se zabránilo dvojímu započítávání.²⁴ To zjednodušeně znamená, že HDP měří peněžní hodnotu konečného zboží a služeb, tj. zboží a služeb, které si koupí konečný uživatel, vyrobených v dané zemi za určité časové období (např. za čtvrtletí nebo rok).²⁵

Existuje několik metod, jak se HDP měří²⁶:

²³ Brezina (2011), str. 8

²⁴ Landerfeld, Seskin & Fraumeni 2008: 195

²⁵ Called (2008), str. 48

²⁶ Klíma (2006), str. 19 – 25

Výdajová metoda	Tato metoda bere v potaz celkové výdaje ekonomických subjektů na nákup výrobků a služeb. Sčítají se výdaje domácností na spotřebu, výdaje vlády na spotřebu, výdaje na soukromé hrubé investice a čistý export. Tato metoda měří aktivity, jako jsou investice a spotřeba v různých odvětvích, a od vývozu odečítá dovoz.
Důchodová metoda	Tato metoda měří důchody získané různými výrobními faktory.
Odvětvová metoda	Tato metoda sčítá hrubou produkci různých odvětví a poté odečítá meziprodukty, aby se zabránilo dvojímu započítávání.

Zboží a služby, které jsou poskytovány bezplatně, nebo ty, které jsou poskytovány prostřednictvím černých trhů, se do HDP nezapočítávají. Stejně tak se do HDP nezahrnuje opotřebení strojů, budov atd. (tzv. kapitálová zásoba), které se používají při výrobě produkce. Odečteme-li od HDP toto opotřebení zásoby kapitálu, tzv. odpisy, získáme čistý domácí produkt.²⁷

Produkce vyprodukovaná občany dané země v zahraničí se nezapočítává do HDP spolu se zisky, které společnost vydělává mimo svou domovskou zemi. Ty jsou zahrnuty do **hrubého národního produktu** (HNP), který představuje tržní hodnotu všech finálních výrobků a služeb vyrobených v daném období výrobními faktory vlastněnými občany dané země. Na rozdíl od HDP neodděluje HNP místo, kde se výstupy vyrábějí. Rozdíl v hodnotě HDP a HNP jednotlivých zemí je obvykle relativně malý, a proto se většina argumentů v tezi o HDP vztahuje i na HNP.²⁸

1.4. Přímé zahraniční investice

OECD definuje přímé zahraniční investice jako kategorii přeshraničních investic, při nichž investor, který je rezidentem jedné ekonomiky, získá trvalý zájem o

²⁷ Catted (2008), str. 48

²⁸ Van den Bergh (2009), str. 117

podnik, který je rezidentem jiné ekonomiky, a má na něj významný vliv. Důkazem takového vztahu je vlastnictví 10 % nebo více hlasovacích práv v podniku v jedné ekonomice investorem v jiné ekonomice.²⁹

"Trvalý zájem" předpokládá existenci dlouhodobého vztahu mezi přímým investorem a podnikem přímé investice a významný stupeň vlivu na jeho řízení. Přímá investice zahrnuje jak počáteční transakci zakládající vztah mezi investorem a podnikem, tak všechny následné kapitálové transakce mezi nimi a mezi přidruženými podniky, a to jak registrovanými, tak neregistrovanými.³⁰

Mezinárodní měnový fond rozlišuje dva základní druhy investic, které zakládají „významný vliv.“ Prvním je přímá bezprostřední investice (immediate direct investment), na základě, které přímý investor přímo vlastní kapitál, který ho opravňuje k 10 % nebo většímu podílu na hlasovacích právech v cílovém podniku přímé investice. Druhým případem pak je nepřímé přímé investování (indirect direct investment). Vztahy nepřímého přímého investování vznikají vlastnictvím hlasovacích práv v jednom podniku s přímým investováním, který vlastní hlasovací práva v jiném podniku nebo podnicích. To znamená, že účetní jednotka je schopna vykonávat nepřímou kontrolu nebo vliv prostřednictvím řetězce vztahů přímého investování.³¹

Také pojem „zahraniční“ lze chápat více způsoby. Kerner (2014) rozlišuje „obchodní zahraničnost“ kdy je kapitál pod kontrolou přímého zahraničního investora a na své cestě do cílové společnosti musí překročit hranice, a „finanční zahraničnost“ kdy kapitál pochází od zahraničního investora (a na své cestě do cílové společnosti musí překročit hranice).³²

1.5. Národní bezpečnost

„Pokud jde o výrazy "národní bezpečnost" a "národní zájem": Pro různé lidi nemusí znamenat totéž. Nemusí mít vůbec žádný přesný význam. Ačkoli se tedy zdá, že nabízejí vodítko a základ pro širokou shodu, mohou každému umožnit,

²⁹ OECD iLibrary, <https://doi.org/10.1787/9a523b18-en> [cit. 25. 2. 2024]

³⁰ Duce (2003), str. 2

³¹ Mezinárodní měnový fond (2013), str. 101

³² Kerner (2014), str. 805

*aby označil jakoukoli politiku, kterou upřednostňuje, atraktivním a možná
klamavým názvem.*³³

Ačkoliv se tento termín vyskytuje například již v eseích pocházejících ze 70. let 19. století, jeho užívání se nejvíce rozšířilo v průběhu druhé světové války.³⁴ Jak vyplývá z úvodního citátu této podkapitoly, i za jakéhokoliv dalšího zdroje, které byly v rámci této práce zkoumány, je národní bezpečnost dodnes nejednoznačným pojmem bez jednotné definice. Nejen, že se její chápání může lišit mezi jednotlivci a jednotlivými vládami navzájem, je to navíc pojem, který se neustále vyvíjí v čase. Od nejjednodušších definic zdůrazňujících svobodu a ochranu před vojenskými hrozbami se dnes setkáváme s komplikovanějšími definicemi zahrnujícími i hrozby nevojenské. Jednotlivé studie a eseje na toto téma rozeznávají několik milníků v chápání národní bezpečnosti, začínaje právě druhou světovou válku, přes válku studenou, až k útokům 11. září, a nakonec i ve spojitosti s pandemií Covid-19.

V tradičním pojetí, tedy ve smyslu ochrany před vojenskými hrozbami a zachování národní obrany je zdůrazněno zajištění odolnosti a dostatku kritické infrastruktury, shromažďování přesných zpravodajských informací k vyhodnocení hrozeb, a obratné využití diplomacie (a dnes i kryptodiplomacie), a to k ochraně před konvenčními i nekonvenčními zbraněmi užívanými na zemi, po moři, vzduchem nebo ve vesmíru.³⁵

Vojenská bezpečnost jako klíčový prvek národní bezpečnosti nezanikla, ale její význam rozhodně poklesl ve srovnání s otázkami ekonomické, energetické a environmentální bezpečnosti.³⁶ Tato skutečnost souvisí mimo jiné s novým geografickým pojetím národní bezpečnosti. V minulosti totiž byla tato geografie jasně vymezena hranicemi jednotlivých států. Nepřátelé museli disponovat masou (nashromáždit armády, námořnictvo a později letectvo), a poté je nasadit. Dnes už nic z toho potřeba není – nebezpečí typu chudoby, pandemie, biologická a

³³ Wolfers (1952), str. 483

³⁴ Romm (1992), str. 2

³⁵ Guha (2008), str. 411 - 413

³⁶ Romm (1992), str. 2

genetická nebezpečí a degradace životního prostředí mají nadnárodní charakter a neřídí se hranicemi státu. Došlo také ke změně v časových rámcích národních hrozeb. V minulosti hrozby vznikaly postupně, často zdlouhavě, a jednotlivé kroky byly nečápká viditelné – jak se kovaly zbraně, povolávaly armády, cvičily a rozmisťovaly jednotky atd. V dnešním světě se hrozby mohou objevit rychleji, aniž by bylo třeba nashromáždit „*masy lidí a kovu*.“³⁷

³⁷ Zelikow (2003), str. 19 - 22

2. ANALÝZA FAKTORŮ OTEVŘENOSTI EKONOMIKY ČR

Tato část práce se podrobně zaměřujeme na komplexní analýzu faktorů, které jsou klíčové pro porozumění míře ekonomické otevřenosti České republiky. Analýza se věnuje zkoumání čtyř klíčových makroekonomických ukazatelů, kterým je potřeba porozumět k určení ekonomické otevřenosti země: importu, exportu, přímých zahraničních investic (PZI) a hrubého domácího produktu (HDP). Tyto ukazatele zároveň tvoří základní strukturu pro následující část této bakalářské práce. Zkoumání je umístěno do časového řady, která začíná vstupem České republiky do Evropské Unie v roce 2004 a končí posledními dostupnými daty, což nám umožňuje zachytit jak dlouhodobější trendy, tak aktuální ekonomický vývoj.

Tato strukturovaná analýza je rozdělena do segmentů podle zkoumaného makroekonomického ukazatele. Tento přístup umožňuje odhalit vzájemné vztahy mezi těmito ukazateli, jejich trendy a vývoj v čase, což je klíčové pro následovné posouzení role, kterou tyto aspekty hrají v ekonomické otevřenosti země v rámci globálního ekonomického prostředí.

Část o importu a exportu je hlavně zaměřena na analýzu obchodní bilance České republiky, identifikaci klíčových obchodních partnerů a hodnocení, jak se vzájemný obchod vyvíjel v čase v reakci na globální ekonomické trendy a politické události. U přímých zahraničních investic (PZI) je zkoumáno, jaké odvětví těžily z těchto investic nejvíce a jak se trendy PZI měnily v důsledku změn v globálním investičním klimatu.

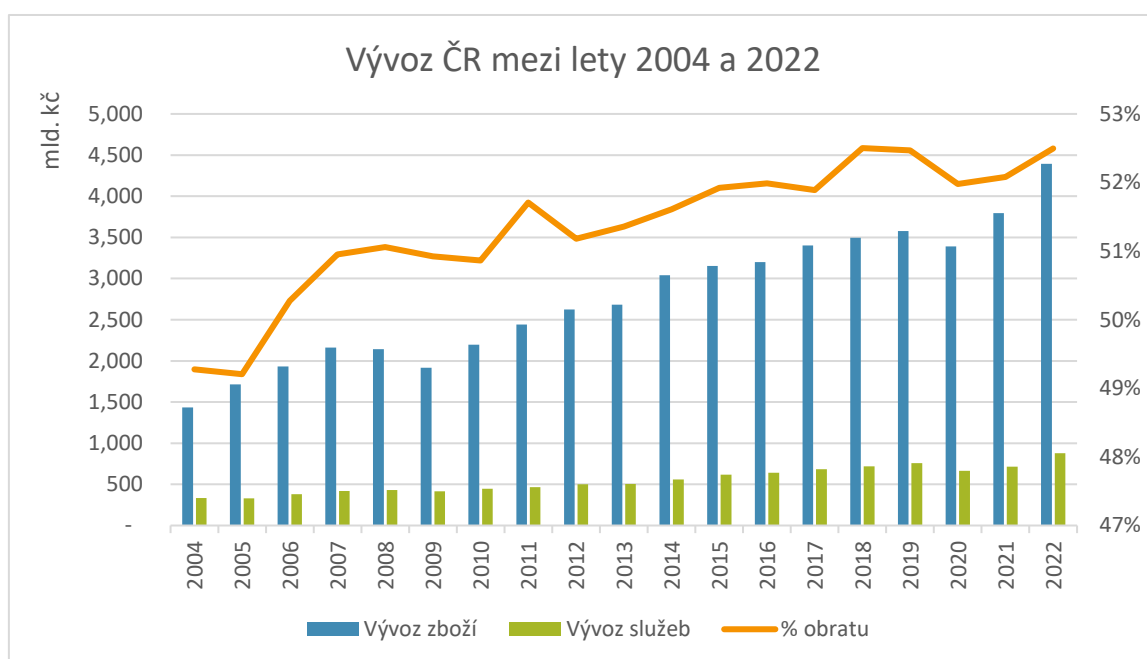
Segment týkající se hrubého domácího produktu (HDP) potom dává možnost posoudit celkový ekonomický růst České republiky, porozumět hlavním faktorům, které tento růst podporují nebo brzdí, a analyzovat dopad makroekonomických politik na ekonomickou stabilitu a růst.

Následující kapitola má za cíl poskytnout ucelený detailní pohled na makroekonomická data, která odrážejí ekonomickou otevřenost země a budou v pozdějších kapitolách této práce využita jako podkladová data při jejím stanovení.

2.1. Vývoz v České republice

V následující části se práce zaměřuje na analýzu a interpretaci dat týkajících se exportu České republiky ve zkoumaném časovém období. Klíčovým cílem je identifikovat hlavní trendy, změny a faktory, které ovlivnily objem a strukturu dovozu v daném časovém rámci. Zkoumání tohoto období zároveň napomáhá pochopit, jak se Česká republika adaptovala na různé globální i regionální ekonomické výzvy. Následující graf sleduje vývoj hodnot vývozu zboží, vývozu služeb a poměr vývozu na celkovém zahraničním obchodu.

2.1.1. Objem vývozu mezi lety 2004 a 2022

Graf 1; Vývoz České republiky mezi lety 2004 a 2022.³⁸

Z počátku časové řady lze pozorovat stabilní vysoký růst exportu zboží od roku 2004, což lze mimo jiné připisovat přístupu České republiky do EU a následnému volnému pohybu zboží a služeb v rámci jednotného trhu. Export zboží dramaticky vzrostl, zatímco export služeb zůstal relativně stabilní, což odráží silné postavení výrobního sektoru v české ekonomice, který těžil z přímého přístupu k evropským trhům.

³⁸ Zpracování vlastní; Zdroj ČSÚ: https://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenkavyber.makroek_vydaj

V roce 2008 a 2009 však graf ukazuje pokles, který lze přičíst globální finanční krizi. Tento pokles odráží, jak zásadně vnější ekonomické vlivy mohou ovlivnit vývozní ekonomiku. Zaznamenaný pokles exportu zboží byl ale pouze dočasný, a jak graf ukazuje, již v následujících letech došlo k jeho obnovení a růstu, což naznačuje odolnost české ekonomiky a účinnost vládních stimulačních opatření. Mezi konkrétní opatření lze zmínit intervence Česká národní banky (ČNB), která umožnila, aby kurz koruny sloužil jako tlumič šoků během krize, včetně devalvace měny, která pomohla uvolnit měnové podmínky a podpořit export³⁹ nebo zavedení fiskálních stimulů a podporu exportu formou veřejných finančních pobídek a daňových úlev, které pomohly firmám zvýšit exportní intenzitu během krize⁴⁰. Tato a další opatření nakonec vedla k návratu ke stabilnímu růstu exportu až do roku 2019.

Pokud se zaměříme na procento obratu, pozorujeme, že i přes občasné kolísání si udrželo stabilní růst, což znamená, že se ekonomika České republiky stále více a více stávala exportně orientovanou ekonomikou. Nejvyšší bod byl dosažen kolem roku 2019, což odpovídá době před pandemií COVID-19. Od roku 2019 lze v exportu České republiky pozorovat několik výrazných trendů. Rok 2019 sám představoval vrcholný bod v exportním výkonu předtím, než světovou ekonomiku zasáhla pandemie. Vývoz zboží i služeb byl dočasně narušen restrikcemi a významně ovlivněný přerušением globálních dodavatelských řetězců. V důsledku toho došlo k poklesu, který graficky reflektuje v roce 2020. V roce 2021 však začal z pohledu exportu obrat k lepšímu, kdy se vývoz zboží i služeb začal zotavovat, což naznačuje adaptabilitu českých podniků. V této době došlo k další rapidní digitalizaci obchodních procesů a přizpůsobení se nové realitě, kde online obchodní platformy a digitalizované služby nabírají na důležitosti. V České republice došlo k začlenění sociálních aktérů do procesu tvorby vládních opatření proti COVID-19. Byly zavedeny podobné nástroje jako v jiných zemích, včetně programů krátkodobé práce, půjček a záruk prostřednictvím rozvojových bank, odkladů daňových a sociálních plateb, ačkoli jejich rozsah a váha se lišily.⁴¹ Česká

³⁹ Hlédik, Holub a Král (2016), str. 65

⁴⁰ Krizek, Brčák (2021), str. 191

⁴¹ Podvrsic a kol. (2020), str. 4

vláda také zavedla opatření podporující sektory mající přímý vliv na export, jako například podpora cestovního ruchu⁴² nebo podpora pracovního trhu, kdy se i díky podpůrným programům vlády v roce 2020 udržela nezaměstnanost v České republice na nejnižší v rámci EU. To pomohlo udržet domácí ekonomickou stabilitu a přispělo k podpoře exportu⁴³. Po zpomalení exportu následkem pandemie COVID-19 se ale český export vzpamatoval a v posledních letech opět vykazuje rostoucí trend.

2.1.2. Komoditní struktura vývozu ČR

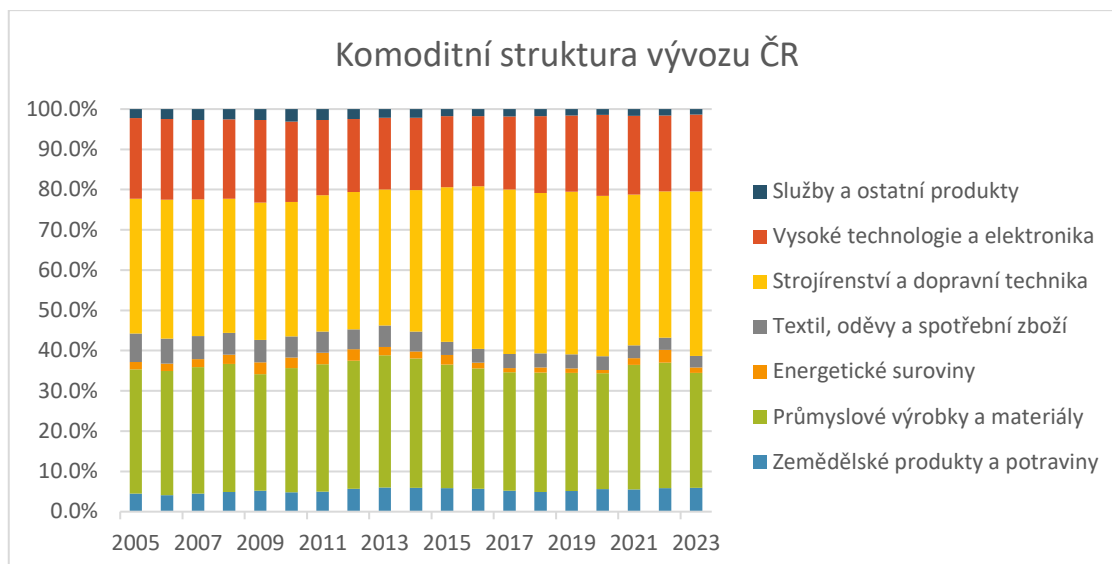
K pochopení možné náchylnosti mezinárodního obchodu země k vnějším vlivům je důležité porozumět také komoditnímu složení vývozu a dovozu dané země. Pro tento účel byla zvolena kvantitativní analýza komoditních dat vývozu zboží z ČR. Je důležité zmínit, že následující čísla nezohledňují položku služeb z běžného účtu platební bilance. Služby dlouhodobě tvoří pouze necelých 20 % vývozu ČR a drtivou většinu tvoří cestovní ruch a doprava.⁴⁴ Pro snazší vizualizaci dat ČSÚ, který své data zveřejňuje ve struktuře, kde je zboží rozděleno do přibližně 40 různých komodit podle klasifikace CZ-CPA⁴⁵, byly jednotlivé komodity seskupeny do logických celků. Tyto skupiny umožňují snazší grafické rozdělení a pochopení struktury vývozu ČR. Konkrétní přerozdělení skupin je zobrazeno v příloze.

⁴² Tittelbachová a kol. (2022), str. 135

⁴³ Hedvičáková a Kozubíková (2021), str.2

⁴⁴ ČNB. <https://www.cnb.cz/analytics/saw.dll?Dashboard> [cit. 9. – 14. 3. 2024]

⁴⁵ ČSÚ. <https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace-produkce-cz-cpa-platna-od-1-1-2015-> [cit. 9. – 14. 3. 2024]

Graf 2; Komoditní struktura vývozu České republiky.⁴⁶

Z grafu vývoje komoditní struktury vývozu ČR pro sledované období je na první pohled patrné, že neprošla žádnou dramatickou změnou a procentuální zastoupení jednotlivých sektorů je spíše stabilní. Česká republika má historicky velmi silný průmysl – to lze pozorovat na velkém podílu strojírenství a dopravní techniky na celkovém vývozu. Dalším velkým hráčem na poli českého exportu jsou průmyslové výrobky, které v sobě zahrnují výrobky z kovu, dřeva, chemických látek a dalších materiálů. Třetí skupinou s velkým podílem na celkovém objemu jsou technologie a elektronika. V roce 2023 tvořily tyto tři hlavní skupinu celkově 88.4 % z celkového dovozu, přičemž skupina „*Strojírenství a dopravní technika*“ tvořila 40.9 %, skupina „*Průmyslové výrobky a materiály*“ 28.4 % a „*Vysoké technologie a elektronika*“ 19.1 %. V kontextu globální geopolitické situace je zajímavé sledovat trend skupiny Energetických surovin, který v posledních letech klesl na hodnotu 1.4 % v roce 2023.

V poslední části analýzy českého exportu bude nahlíženo na země, do kterých český vývoz směřuje. V literatuře se běžně používá pojem teritoriální struktura zahraničního obchodu.⁴⁷ Z hlediska geografické orientace je Česká republika

⁴⁶ Zpracování vlastní; Zdroj: ČSÚ. <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&sp=A&skupId=2908&pvokc=&katalog=32935&pvo=VZO06-NP-A&z=Tů>. [cit. 9. – 14. 3. 2024]

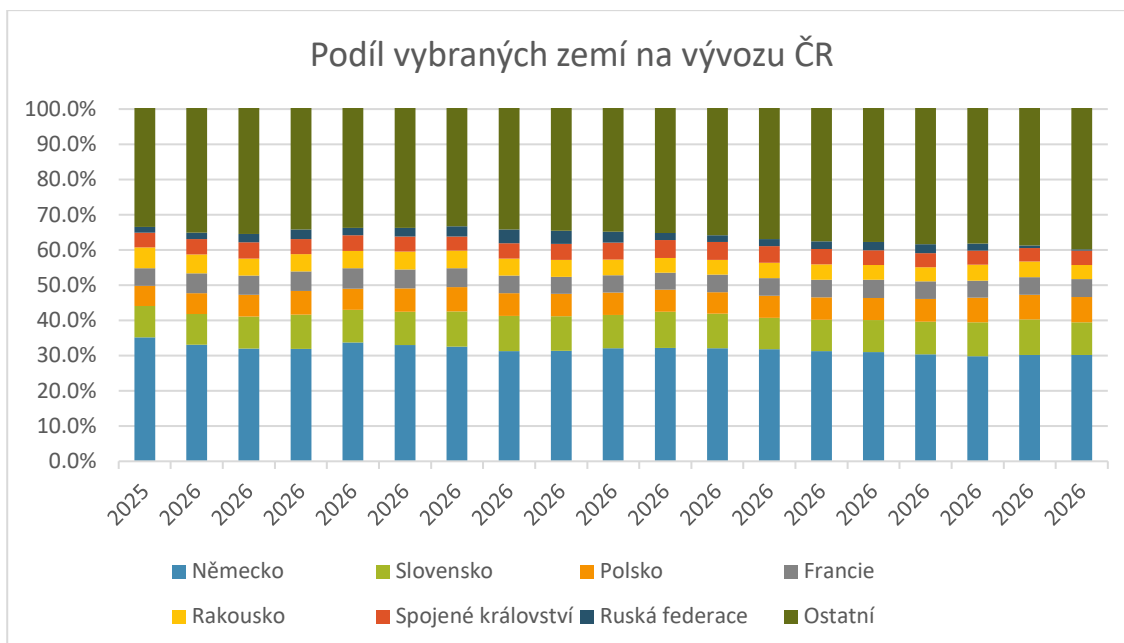
⁴⁷ Commodity Structure of World Trade1 | The Quarterly Journal of Economics | Oxford Academic (oup.com)

převážně zaměřena na zbytek států Evropské unie. Od vstupu do EU Česko vyváží do ostatních členských států v průměru 80 % svého zboží ročně. Od roku 2005 podíl zboží, které směřovalo do některého ze států EU, neklesl po 77 %. Tento trend jasně ukazuje úspěšnou integraci do společného Evropského trhu. Z hlediska globálního rozdělení je na druhém místě po EU zbytek nečlenských států Evropy, do kterého směřuje přibližně 11 % českého zboží. Následuje Asie, která tvoří přibližně 5 % a Amerika s průměrem za sledované období kolem 3.5 %⁴⁸. Stejně tak jako komoditní struktura, i teritoriální struktura (v základním rozdělení Evropa-Asie-Amerika) zůstává poměrně stabilní s občasnými výkyvy v řádu maximálně nižších jednotek procent.

2.1.3. Teritoriální struktura vývozu

Při zaměření se na větší detail lze identifikovat jednotlivé státy, které se podílí na mezinárodním obchodu s ČR nejvíce. V následujícím grafu jsou uvedeny hodnoty pro největší exportní partnery České republiky. V grafu jsou také záměrně uvedeny další dvě země, a to Spojené království a Ruská federace, a to kvůli kontextu nedávných geopolitických změn.

⁴⁸ Hirschman (1943), str. 3

Graf 3; Podíl vybraných zemí na vývozu České republiky.⁴⁹

Tradičně nejvýznamnější český partner v oblasti vývozu je Německo. Je tomu tak díky silné pozici Německé ekonomiky a jak geografické, tak kulturní blízkosti. Německý podíl ale od českého vstupu do Evropské unie vykazuje pozvolný pokles. Česko postupně navázalo více obchodních vazeb se státy BRICS (Brazílie, Rusko, Indi, Cina, Jižní Afrika), což zároveň vysvětluje mírný nárůst kategorie „ostatní“, který lze ve sledovaném období registrovat. Tato diverzifikace byla podpořena jak integrací zemí BRICS do globální ekonomiky, tak jejich vlastnímu ekonomickému růstu a mezinárodními smlouvami, které umožnili lehčí obchodní vztahy pro české firmy. Jako příklad lze zmínit Čínskou iniciativu 16+1, která podporuje ekonomickou spolupráci mezi Čínou a 16 zeměmi Evropy včetně České republiky. Dalšími významnými obchodními partnery jsou Slovensko, Polsko, Francie a Rakousko. V roce 2023 byl jejich podíl na celkovém českém exportu následovný: Slovensko 9.3 %, Polsko 7.2 %, Francie 5.1 % a Rakousko 4.0 %. Co se týče Spojeného království a Ruské federace, zde můžeme sledovat dva zajímavé momenty. V roce 2020 opustilo Spojené království po referendu (referendum samotné se odehrálo již v roce 2016) Evropskou Unii – tento krok je

⁴⁹ Zpracování vlastní; Zdroj: ČSÚ. <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&sp=A&skupId=2908&pvokc=&katalog=32935&pvo=VZO06-NP-A&z=Tů>. [cit. 9. – 14. 3. 2024]

běžně označován jako tzv. Brexit⁵⁰. V kontextu mezinárodního obchodu ovšem Brexit Českou republiku výrazně nezasáhl, protože objem exportu do Spojeného království překvapivě nezaznamenal pokles; naopak po Brexitu v roce 2020 stoupl jeho podíl z 4.0 na 4.5 v letech 2021 a 2022. Odborná literatura toto vysvětluje zejména zřízením oblasti volného obchodu mezi EU a UK, která začala platit už od 1. ledna 2021.⁵¹ Jako druhý příklad státu, který prošel geopolitickými změnami, je Ruská federace. Po zahájení války na Ukrajině došlo ze strany Západu a EU k uvalení několika sankčních balíčků na Rusko⁵². Dopad těchto sankcí na Česko-ruský obchod lze v grafu také pozorovat. Z předválečných průměrných 2.5 % objemu ročního exportu ČR kleslo toto číslo na 0.3 % v roce 2023. V nedávné historii je taková prudká změna bezprecedentní a ukazuje, jak může být mezinárodní obchod citlivý na politickou situaci ve světě.

2.2. Dovoz v České republice

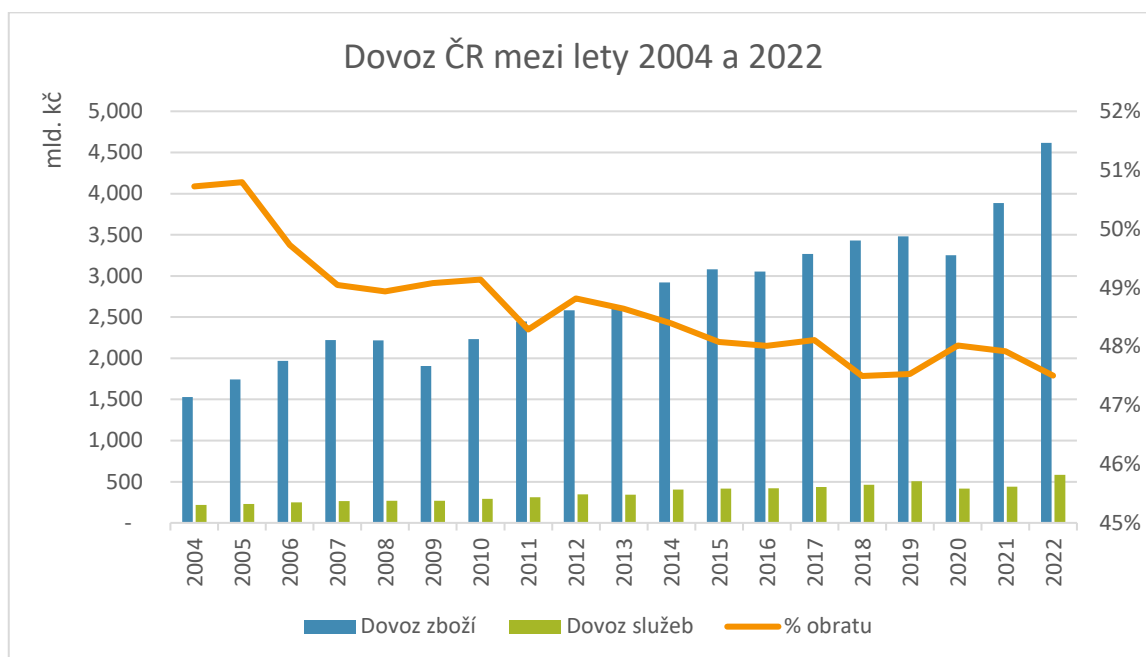
Další část je věnována podrobné analýze a výkladu dat vztahujících se k importu České republiky v kontextu sledovaného časového intervalu. Primárním úkolem je odhalení vývoje jeho objemu, teritoriální a komoditní kompozice a determinantů, které je formovaly. Tím přispívá tato část k porozumění dalšího klíčového faktoru ekonomické otevřenosti České republiky. Analýza je strukturována stejně jako část zabývající se exportem.

⁵⁰ Forster-van Aerssen a Spital (2023), str. 1

⁵¹ Pawlak a kol. (2022), str. 3

⁵² Evropská komise (2024). <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/sanctions-against-russia-explained/> [cit. 10. 3. 2024]

2.2.1. Dovoz ČR mezi lety 2004 a 2022

Graf 4; Dovoz do České republiky mezi lety 2004 a 2022⁵³

Stejně tak jako vývoz, i dovoz po roce 2004 rychle rostl, v průměru o vysokých 12,5 % ročně. I přes vysoký růst ale klesal poměr dovozu zboží na celkovém obrátu mezinárodního obchodu. Burianová ve svém článku uvádí, že důležitým faktorem ve snížení poměru importu a exportu v tomto období bylo umožnění českým firmám vstupu na Evropský trh⁵⁴. V důsledku toho se zlepšila infrastruktura a konkurenceschopnost českých firem, což napomohlo dvěma zásadním jevům. Jednak to byl vyšší import spojený se zvýšenou poptávkou po českých výrobcích v zahraničí a tím daný větší objem exportovaného zboží, zároveň se ale zvýšila lokální poptávka po českých výrobcích, což způsobilo menší objem importovaného zboží. Oba tyto jevy měly za následek snižující se poměr importu a exportu v období mezi lety 2005 a 2008. Po ekonomické krizi došlo ke kombinaci několika faktorů, které měly za následek krátkodobý nárůst podílu importu. V předchozí části práce jsme stanovili, že velká část importu České republiky je založena na automobilovém průmyslu. Ten patřil během

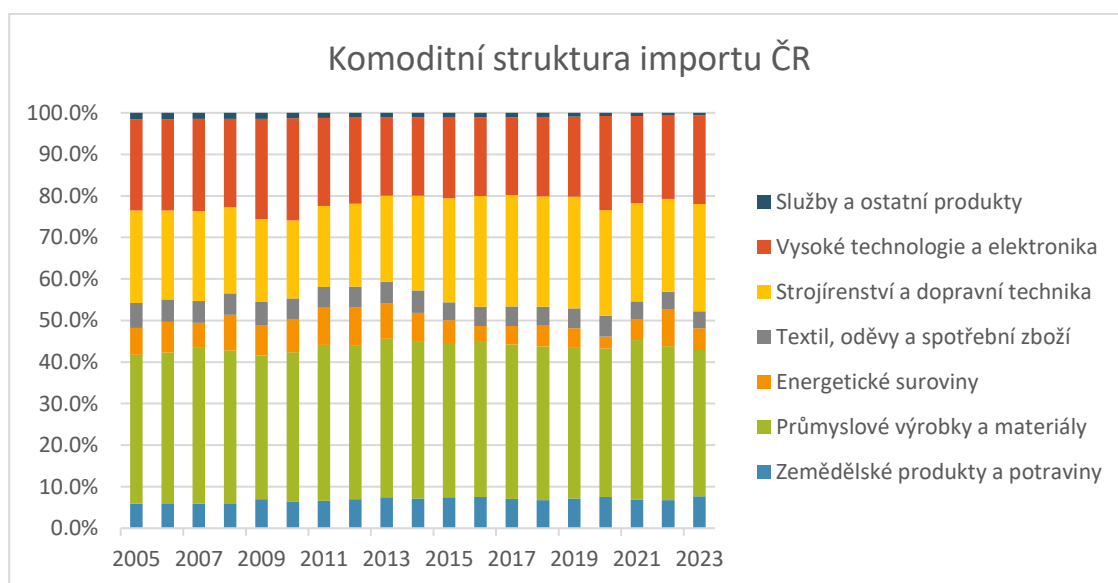
⁵³ Zpracování vlastní; Zdroj: ČSÚ. https://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenkavyber.makroek_vydaj [cit. 11. 3. 2023]

⁵⁴ Burianová (2011), str. 37

globální finanční krize mezi jeden ze sektorů, které byly nejvíce postiženy⁵⁵. Další významný sektor exportu, průmyslová výroba (nezahrnující automobilový průmysl; v grafu 2 tvoří druhý největší podíl na vývozu ČR), byl také zasažen a pokles ve výrobě vedl ke snížení exportu⁵⁶. Tyto faktory, spojeny se změnou nabídky a poptávky, znamenaly, že poměr importu v letech 2008 až 2011 vzrostl. Od roku 2011 ale můžeme opět sledovat trend české ekonomiky ubírající se směrem k exportně orientované ekonomice. Během pandemie COVID V roce 2019 se potom opakuje podobný scénář jako kolem let 2008 a 2009. Nominální hodnoty importu rostly bezmála po celou dobu od vstupu ČR do EU s výjimkou po-krizových let, největší růst potom zaznamenal import v posledních letech.

2.2.2. Komoditní struktura dovozu ČR

Následující graf znázorňuje komoditní strukturu importu do České republiky. Stejně tak jako u analýzy exportu, i zde je aplikováno sloučení jednotlivých komodit do ucelených skupin dle svého charakteru

Graf 5; Komoditní struktura dovozu do České republiky.⁵⁷

⁵⁵ Pavlínek a Ženka (2010), str. 350

⁵⁶ Živkov a kol. (2023), str. 5

⁵⁷ Zpracování vlastní; Zdroj: ČSÚ. <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&sp=A&skupId=3910&pvoKc=&katalog=32935&pvo=VZO013-NP-A&z=T> [cit. 9. – 14. 3. 2024]

Stejně tak jako u exportu, i u importu lze sledovat relativní stabilitu komoditní struktury. V porovnání s vývozem tvoří strojírenství a dopravní technika menší podíl. To lze vysvětlit tím, že průmysl dováží komponenty za nižší cenu a následně vyváží hotové výrobky za cenu vyšší⁵⁸. Stejný faktor také může ovlivňovat větší podíl průmyslových výrobků a materiálů, které Česká republika importuje za účelem následného zpracování a vývozu. Největší rozdíl mezi komoditní strukturou importu a exportu je vidět na odvětví, které se v nedávno uplynulých letech ukázalo jako klíčové – energetických surovinách. V rozdělení používaném v této práci tato skupina obsahuje tři kategorie CZ-CPA: I) *Černé a hnědé uhlí a lignit*, II) *Ropa a zemní plyn* a III) *Elektrina, plyn, pára a klimatizovaný vzduch*. Česká republika je historicky závislá na dovozu plynu a dlouhodobě produkuje pouze 2 %-3 % své roční spotřeby⁵⁹, což znamená, že je odkázána na import. Dovoz energií, převážně plynu, tvoří přes 5 % celkového importu, mezi roky 2020 a 2023 pak dokonce 6.4 %. Česká republika dovážela plyn před rokem 2021 z drtivé většiny Ruska.⁶⁰ V nedávných letech se tato závislost projevila jako signifikantní riziko. Kvůli začátku války na Ukrajině cena plynu prudce stoupla a kvůli sankcím, restrikcím a dalším dopadům Rusko-Ukrajinské války si Česko si muselo v rychlosti hledat nové zdroje importu plynu.⁶¹ Je také vhodné zmínit, že cena energií je velmi volatilní, což může mít za následek výkyvy cen a tím pádem podílu na celkovém importu. To lze v grafu vidět například v roce 2022, kdy kvůli energetické krizi ceny energií prudce stouply a podíl jejich dovozu na celkovém importu byl dokonce 9.0 %.

2.2.3. Teritoriální struktura dovozu ČR

Země původu zboží, které se do České republiky dováží, je ve sledovaném období většinou jedna z členských zemí Evropské Unie. I přes jeho dominantní postavení není ale podíl zboží z EU na českém importu tak vysoký jako na exportu.

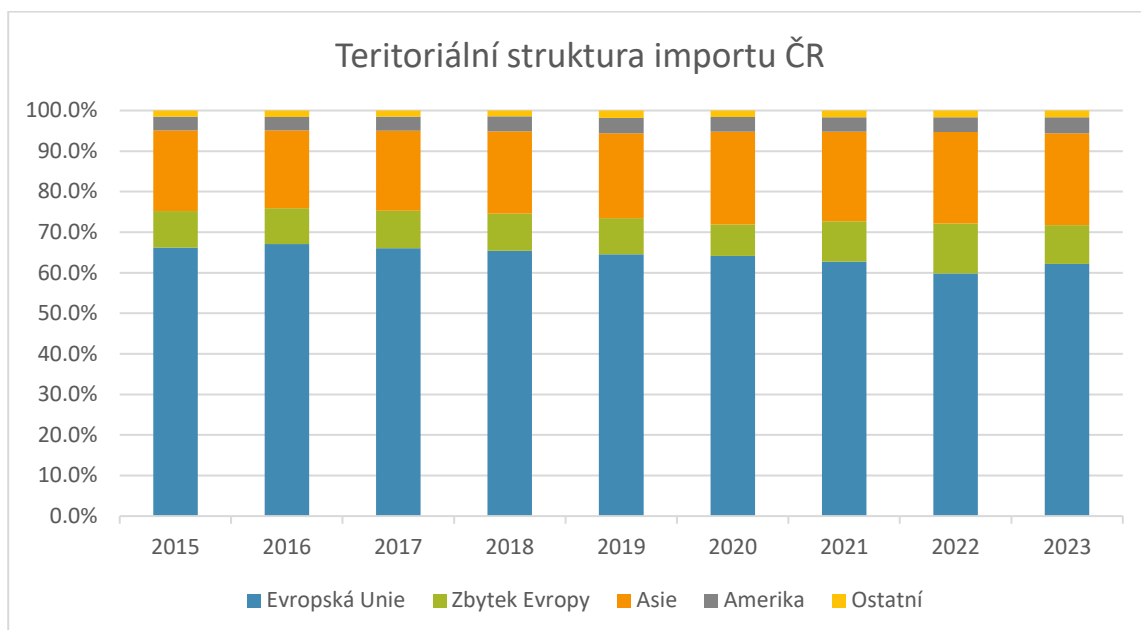
⁵⁸ Bella a kol. (2019), str. 1

⁵⁹ MPO (2021), str. 5

⁶⁰ IEA (2022), <https://www.iea.org/articles/czech-republic-natural-gas-security-policy> [cit. 10. 3. 2024]

⁶¹ Veselinović a kol. (2023), str. 97

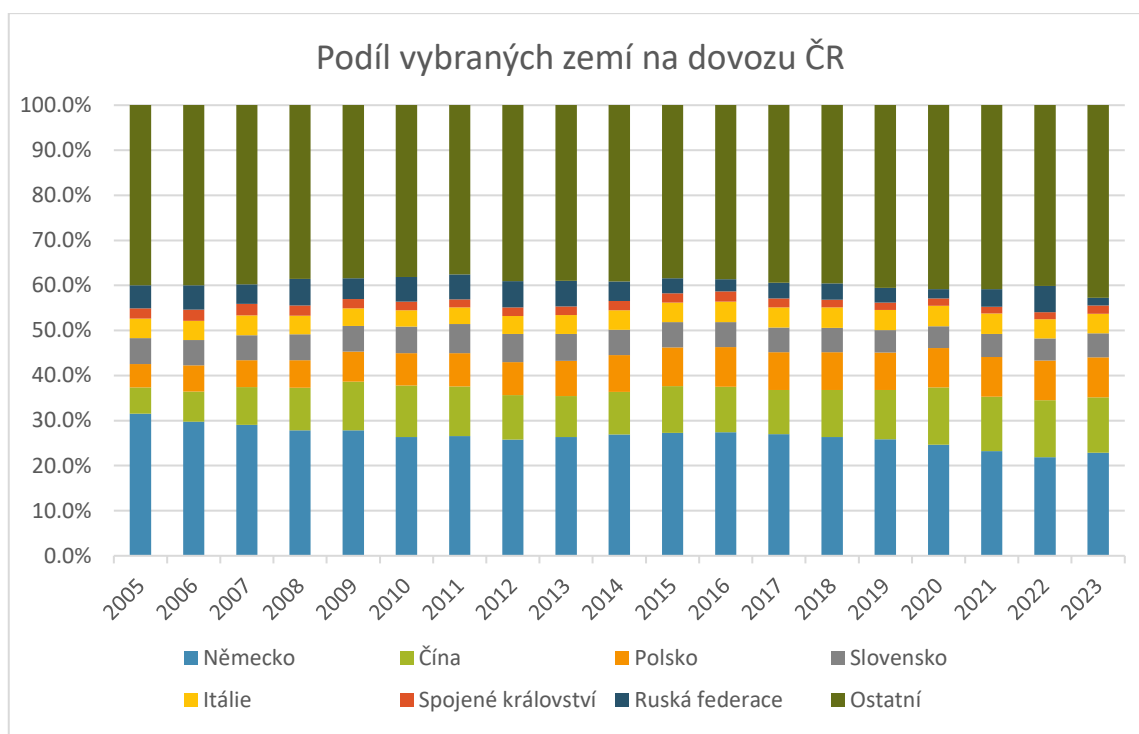
Podíváme-li se na následující graf, zjistíme, že celkový objem zboží z EU v minulých letech tvořil něco kolem 60 %.

Graf 6; Teritoriální struktura dovozu do České republiky.⁶²

V porovnání s exportní strukturou, u importu sledujeme daleko větší podíl zboží z Asie a mezi lety 2005 a 2023 můžeme sledovat postupný trend nárůstu dovozu z tohoto regionu. Největší dovozce z Asijských zemí je Čína. V grafu 6 vidíme postupné zvyšování Čínského podílu z 5.8 % v roce 2005 na 12.3 % v roce 2023, což značí více než dvojnásobný růst.

⁶² Zpracování vlastní; Zdroj: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&sp=A&skupId=3910&pvokc=&katalog=32935&pvo=VZO013-NP-A&z=T> [cit. 9. – 14. 3. 2024]

Graf 7; podíl vybraných zemí na dovozu do České republiky.⁶³

Za zvýšením čínského dovozu stojí kombinace několika ekonomických a politických faktorů. Čína v posledních dvaceti letech rozvinula svoje výrobní kapacity pomocí masivních investic do průmyslu a technologií. Paralelně s tím se vyvíjející dodavatelské řetězce umožnily snazší obchodování s geograficky vzdálenými partnery. Česká republika navíc hraje významnou roli v Belt and Road Initiative (BRI), což je iniciativa, která se snaží posílit regionální propojenost mezi Asií, Evropou a Afrikou pomocí rozsáhlých investic především do infrastruktury a energetiky.⁶⁴ Česká republika je svou geografickou polohou významným článkem a zastává funkci jednoho z logistických uzlů, které pomáhají propojení Evropského a Asijského obchodu, což má pozitivní vliv i na import a export českých firem.⁶⁵ Další rozdíl importní struktury oproti té exportní je podíl Německa, který byl

⁶³ Zpracování vlastní; Zdroj: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&sp=A&skupId=3910&pvokc=&katalog=32935&pvo=VZO013-NP-A&z=T> [cit. 9. – 14. 3. 2024]

⁶⁴ Velvyslanectví České republiky v Pekingu (2018) https://mzv.gov.cz/beijing/cz/politika/vzajemne_vztahy/obor/index.html [cit. 13. 3. 2024]

⁶⁵ Hong Kong Trade Development Council (2017) <https://beltandroad.hktdc.com/en/insights/czech-republic-belt-and-road-link-cee> [cit. 13. 3. 2024]

v posledním roce přibližně o třetinu menší, konkrétně činil v roce 2023 Německý podíl importu 22.9% oproti importu s podílem 30.1%. Tento rozdíl je tvořen hlavně diverzifikací importních partnerů a větším podílem zemí mimo tradiční importní partnery. Trendy, které jsme mohli pozorovat pro Spojené království a Ruskou federaci, jsou vidět i u importu. Brexit neměl výrazný dopad na import, zatímco ekonomické sankce uvalené na Rusko zapříčinily prudký propad obchodních vztahů s ČR. Ve spojitosti s energetickou krizí v roce 2022 lze potom pozorovat náhlý nárůst ruského exportu na 5.8 %, který díky hledání alternativních dovozců plynu klesl na 1.8 % v roce 2023. V grafu je také jako jedna ze zemí zvolena Itálie, která z hlediska velikosti importu nahradila Rakousko a Francii, které jsou významnějšími obchodními partnery v oblasti vývozu.

2.3. Přímé zahraniční investice

Tato část práce se zabývá přímými zahraničními investicemi na území České republiky. V kontextu praktické části této práce se tedy PZI rozumí investice, které do České republiky plynou ze zahraničí, nikoliv investice, které Česká republika provádí. Následující text se zabývá přehledem objemu PZI a jeho sektorovým rozdělením. Hned v úvodu jsou také zmíněny hlavní instituce a úřady, které mají na vliv na regulaci PZI a tím se podílejí na určování trendu, jakým se zahraniční investiční aktivita na českém území vyvíjí. V neposlední řadě nabízí text také stručné shrnutí právní úpravy, což slouží jako dílčí část k pochopení PZI na území ČR jako celku.

2.3.1. Přítok PZI v ČR mezi lety 2005 a 2022

Jednou z klíčových českých organizací, která ovlivňuje příliv PZI do České republiky, je CzechInvest. Plným názvem CzechInvest, Agentura pro podporu podnikání a investic, je klíčovým hráčem v procesu přilákání a podpory přímých zahraničních investic na území České republiky. Tato státní organizace, působící pod Ministerstvem průmyslu a obchodu ČR funguje jako most mezi vládou a soukromým sektorem v oblasti zahraničních investic.⁶⁶ Jeho klíčovou úlohou je prezentovat Českou republiku jako atraktivní místo pro investory tím, že nabízí

⁶⁶ CzechInvest <https://www.czechinvest.org/en/About-CzechInvest/About-Us> [cit. 10.3. 2024]

komplexní služby, poradenství, a především investiční pobídky. Tyto investiční pobídky jsou formy podpory poskytované vládou s cílem stimulovat ekonomický rozvoj, inovace a tvorbu pracovních míst. Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO) plní ale nejenom funkci hledání nových investic, hraje také důležitou roli při identifikaci bezpečnostních rizik, která se s PZI mohou pojít. Česká republika má prostřednictvím MPO v podstatě dva hlavní nástroje k posuzování rizikovosti zahraničních investic.⁶⁷ První je Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/452. Toto nařízení, přijaté 19. března 2019, zavádí společný rámec pro screening přímých zahraničních investic (PZI) v Evropské unii s cílem chránit bezpečnost a veřejný pořádek členských států. Nařízení umožňuje členským státům, včetně České republiky, provádět a udržovat mechanismy pro přezkum PZI, které by mohly ovlivnit kritickou infrastrukturu, technologie a další citlivá odvětví. Zavádí také systém pro spolupráci a výměnu informací mezi členskými státy a Evropskou komisí, čímž posiluje schopnost EU identifikovat a reagovat na potenciální rizika spojená s PZI. Nařízení vyžaduje, aby screeningové procesy byly transparentní, nediskriminační a zahrnovaly právní prostředky pro přezkoumání. V kontextu České republiky poskytuje toto nařízení důležitý právní rámec pro hodnocení a řízení zahraničních investic, které mohou mít dopad na národní bezpečnost.⁶⁸

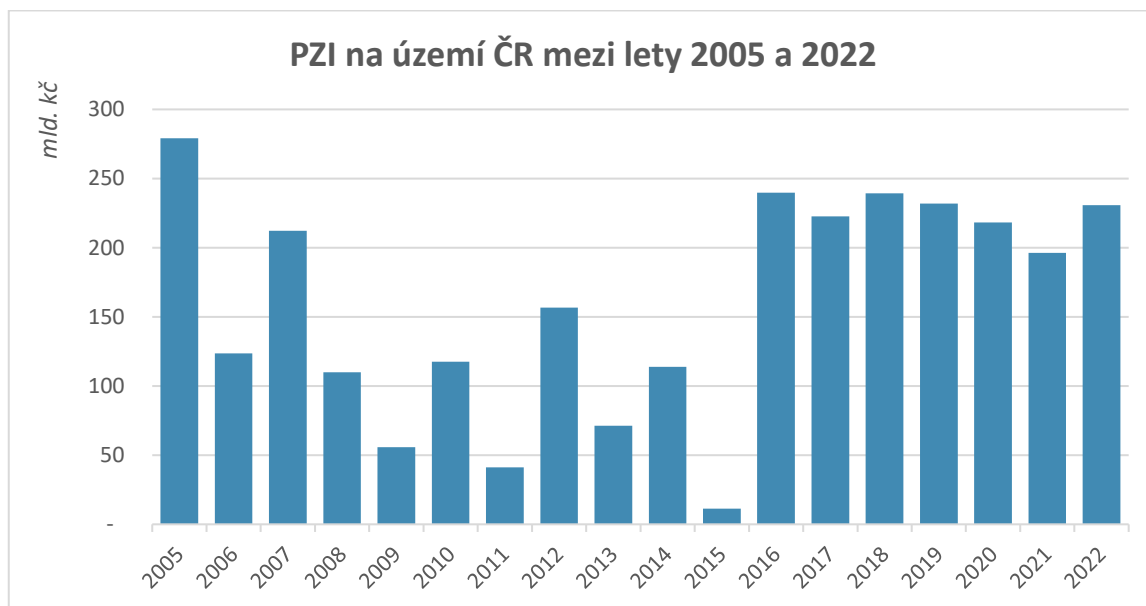
Druhým nástrojem je potom vlastní národní prověřovací mechanismus, který Česká republika zavedla na základě zákona č.34/2021 Sb. o prověřování zahraničních investic s účinností od 1. května 2021. Tento zákon umožňuje českým regulačním orgánům prověřovat zahraniční investice s potenciálním vlivem na národní bezpečnost a zavádí mechanismus, jenž vyžaduje, aby určité kategorie zahraničních investic, zejména ty, které cílí na kritickou infrastrukturu, citlivé technologie a další strategické sektory, byly předem ohlášeny a posouzeny kompetentními státními institucemi. Cílem zákona je zajistit, aby zahraniční investice přispívaly k ekonomickému růstu a technologickým inovacím, aniž by ohrožovaly bezpečnostní zájmy státu. Tímto způsobem tedy Česká republika

⁶⁷ MPO <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/proverovani-zahranicnich-investic/> [cit. 11. 3. 2024]

⁶⁸ Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (EU) 2019/452

harmonizuje svou politiku PZI s výše zmíněným nařízením Evropské unie 2019/452, které podporuje koordinaci a spolupráci mezi členskými státy při prověřování zahraničních investic.⁶⁹

Následující graf zobrazuje příliv zahraničních investic na české území za sledované období.

Graf 8; Toky přímých zahraničních investic na území České republiky.⁷⁰

Hned po vstupu do EU vidíme v období mezi lety 2004 a 2008 nárůst PZI na území ČR. První výrazný skok za sledované období se odehrál v roce 2005, kdy se velkému množství menších investic do nově vznikajících podniků přidaly dvě větší zahraniční investice. Těmi byly prodeje státních podílů v Českém Telecomu, kde investor byl Španělská Telefonica a Unipetrolu, kde byl investor polský Orlen. Stejně jako rok 2004, ani rok 2006 nepřinesl žádnou výraznější investici. Rok 2007 přinesl další velký skok, jednalo se ale hlavně o reinvestovaný zisk ze stávajících investic, což znamená kapitál, který vydělaly firmy vlastněné nebo spoluvlastněné

⁶⁹ 34/2021 Sb. (psp.cz)

⁷⁰ Zpracování vlastní; Zdroj: ČNB

https://www.cnb.cz/analytics/saw.dll?Dashboard&PortalPath=%2Fshared%2FPZI_WEB%2FWEB_PZI&Page=PZI_%C4%8CR&P1=dashboard&Action=Navigate&ViewState=b6061Isn4k4chqbu2ra4cbts86&P16=NavRuleDefault&NavFromViewID=d%3Adashboard-p%3Atdppn6rbilu6v8m0 [cit. 9. – 14. 3. 2024]

zahraničními entitami, které nebyly formou dividend nebo podílu na zisku vyplaceny. Roky 2008 a 2009 také nezaznamenaly žádnou výraznou investici a jejich objem zůstal poměrně nízký. Překvapivý stále relativně vysoký objem PZI v krizovém roce 2009 byl navíc podpořen statistickým zahrnutím dalšího sektoru, který zohledňuje nemovitosti vlastněné fyzickými osobami nerezidenty. Díky reinvestovanému kapitálu a drobnějším investicím došlo v následujícím roce k nárůstu PZI, v roce 2011 ale spadl objem opět na úroveň z období krize. ČNB ani jiné státní orgány nevydaly žádné informace, kterými by bylo možno napřímo vysvětlit tento pokles, v kontextu reálného růstu HDP ale česká ekonomika zaznamenala v roce 2011 zpomalení. Pokles PZI může časově také korelovat s obavami z možné krize v eurozóně, které mohly zapříčinit strach zahraničních investorů z nestability české ekonomiky, která je poměrně exponovaná v rámci importu a exportu.⁷¹ V roce 2012 Česká republika představila novelu zákona o investičních pobídkách. Důvodová zpráva k tomuto zákonu hodnotí současnou úpravu jako nepříliš atraktivní pro zahraniční investory v porovnání s ostatními zeměmi regionu. Předložená novela, která vešla v platnost v polovině roku 2012, měla za cíl především podporu zpracovatelského průmyslu a zavedla také nové druhy podpory jako podporu technologických center a centre strategických služeb nebo podpora pro strategickou investiční akci.⁷² Období mezi lety 2012 a 2014 pak skutečně zaznamenalo větší objem přímých zahraničních investic, ČNB ale nereportovala žádné větší investice významnějšího charakteru. Následuje rok 2015, kde došlo k opětovnému útlumu zahraniční investiční aktivity navzdory tomu, že to byl pro českou ekonomiku velmi silný rok.⁷³ Od roku 2016 do 2022, což je poslední rok, pro který jsou data zveřejněna, byl objem zahraničních investic poměrně stabilní s mírným rostoucím trendem.

2.3.2. Sektorová struktura PZI v ČR

V následujícím grafu je zobrazeno sektorové členění PZI na území ČR, které každoročně vydává ČNB. Tato data byla pro snadnější uchopení vizualizována

⁷¹ Noked (2012), str. 1

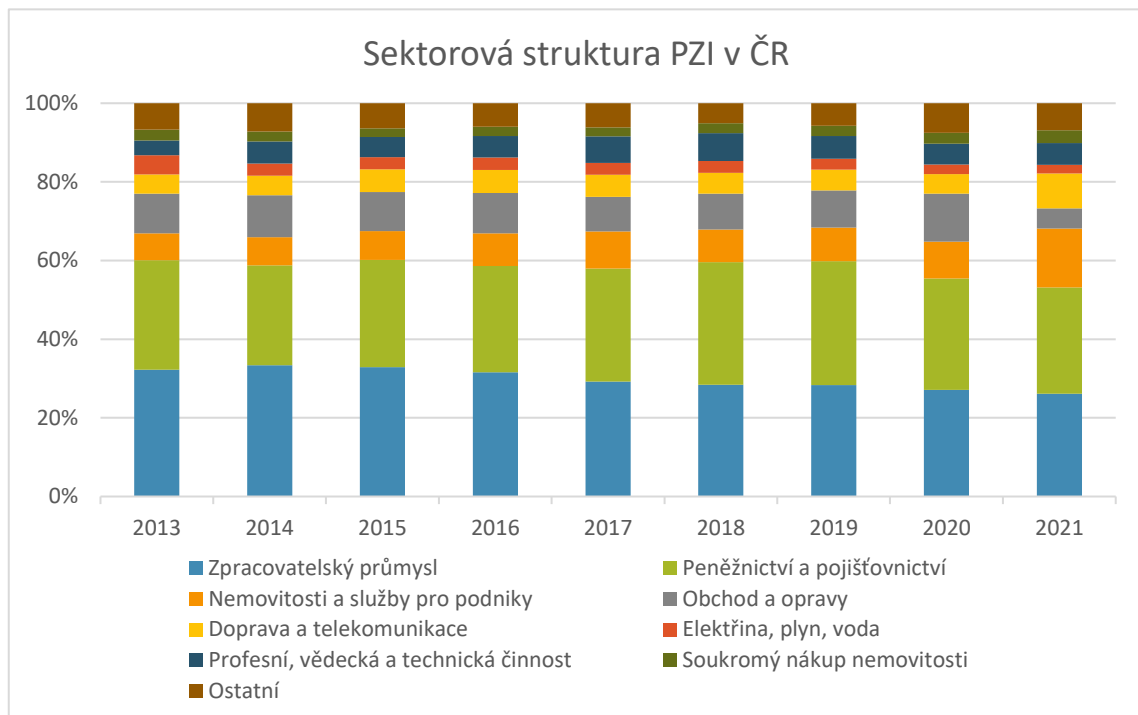
⁷² Novela zákona č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách, ve znění zákona č. 426/2023 Sb.

⁷³ ČSÚ (2016), str. 4

pro

časovou

řadu

Graf 9; Sektorová struktura přímých zahraničních investic v České republice.⁷⁴

V analyzovaném grafu sektorové struktury je zřetelný poměrně konzistentní trend, přičemž zpracovatelský průmysl zůstává i přes pozvolný pokles v roce 2021 v pozici lídra s podílem 26.1 %. Investiční struktura vykazuje stabilitu, což odkrývá diverzifikovaný charakter investic přispívající k zvýšení odolnosti ekonomiky proti externím výkyvům. Výrazná část investic je směřována do financí a pojištění, stejně jako do profesionálních, vědeckých a technických oborů, což odhaluje strategický přesun k sektorům s vysokou přidanou hodnotou a intenzivním využíváním know-how a technologií. Tento trend je v souladu s globálním posunem k informační ekonomice a procesu digitální transformace. Realitní sektor se rovněž dlouhodobě řadí mezi klíčové oblasti, což je ovlivněno například atraktivitou České republiky pro mezinárodní investory v logistickém sektoru.

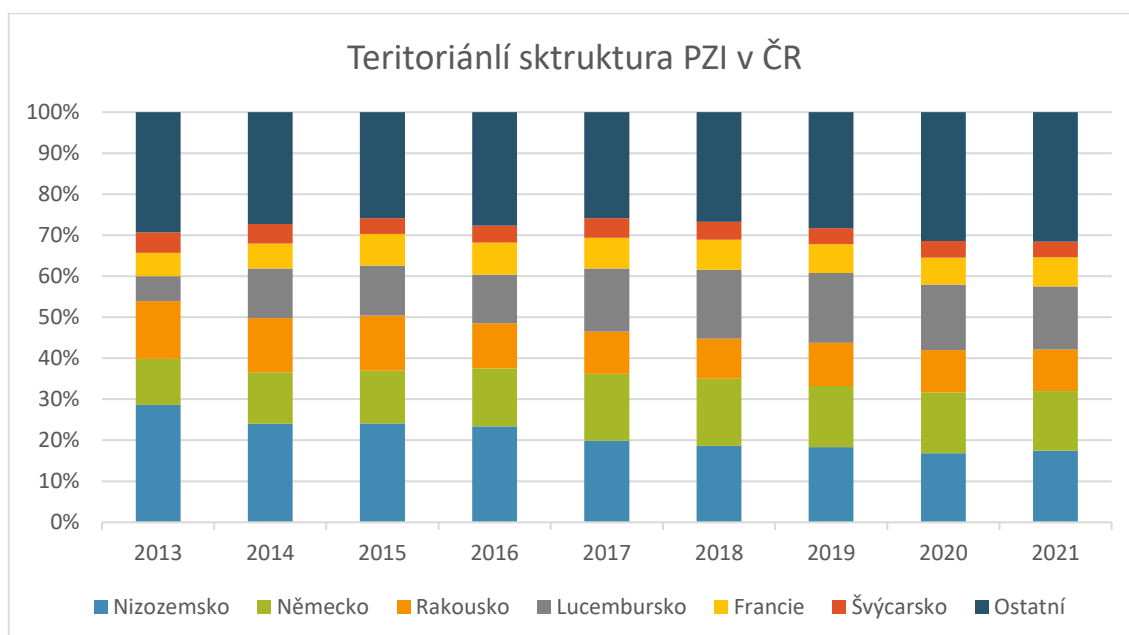
⁷⁴ Zpracování vlastní; Zdroj: ČNB

https://www.cnb.cz/analytics/saw.dll?Dashboard&PortalPath=%2Fshared%2FPZI_WEB%2FWEB_PZI&Page=PZI_%C4%8CR&P1=dashboard&Action=Navigate&ViewState=b6061Isn4k4chqbu2ra4cbts86&P16=NavRuleDefault&NavFromViewID=d%3Adashboard~p%3Atdppn6rbilu6v8m0 [cit. 9. – 14. 3. 2024]

Klíčový sektor z hlediska bezpečnosti, energetika, vykazuje v posledních letech pomalu klesající trend a v roce 2021 činil 2.2 % z celkového objemu PZI.

2.3.3. Teritoriální struktura PZI v ČR

Graf teritoriální struktury ČR zobrazuje šest zemí s největším podílem investiční aktivity na území ČR. V porovnání se strukturou v oblasti importu nebo exportu zjistíme, že složení zemí je odlišné. Tradiční obchodní partneri jako Polsko nebo Slovensko nepřekročily v posledním sledovaném roce ani 4 % (V roce 2021 tvořilo Slovensko 3.5 %, Polsko potom 2.4 %). Stejně tak jako u přeshraničního obchodu ale platí, že drtivá většina přímých zahraničních investic na území ČR pochází z jiných Evropských zemí. V roce 2021 pocházelo z Evropských států dokonce 94.3 %, následováno Asií s 4.3 % PZI.

Graf 10; Teritoriální struktura přímých zahraničních investic v ČR.⁷⁵

Je důležité zmínit, že určování teritoriální struktury přímých zahraničních investic (PZI) přináší několik problémů, přičemž jedním z nejpodstatnějších je problematika určení země původu těchto investic. Mnohé společnosti využívají

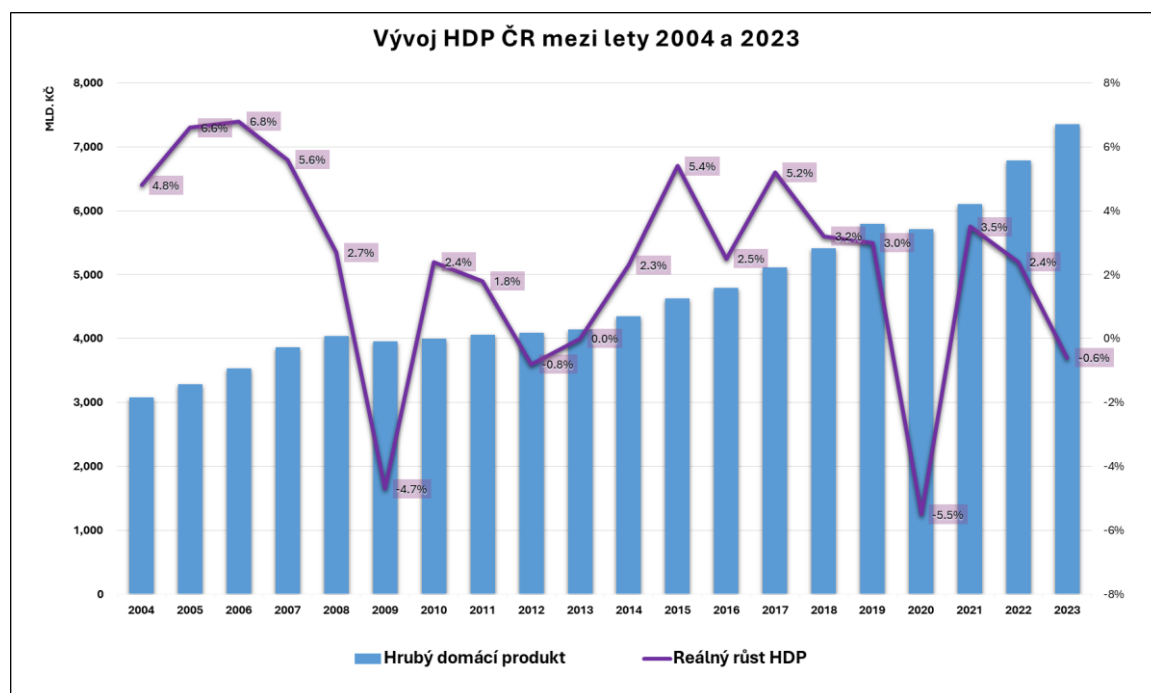
⁷⁵ Zpracování vlastní; Zdroj: ČNB

https://www.cnb.cz/analytics/saw.dll?Dashboard&PortalPath=%2Fshared%2FPZI_WEB%2FWEB_PZI&Page=PZI_%C4%8CR&P1=dashboard&Action=Navigate&ViewState=b6061Isn4k4chqbu2ra4cbts86&P16=NavRuleDefault&NavFromViewID=d%3Adashboard~p%3Atdppn6rbilu6v8m0 [cit. 9. – 14. 3. 2024]

složité korporátní struktury a provádějí investice přes dceřiné společnosti nebo holdingy umístěné v různých zemích. Tyto struktury mohou být navrženy tak, aby optimalizovaly daňové zatížení nebo zlepšily ochranu investic, ale zároveň to ztěžuje určení skutečného zdroje kapitálu. Investice často procházejí přes jurisdikce s nízkou nebo nulovou daňovou sazbou, což jsou obvykle země považované za daňové ráje nebo globální finanční centra. Tyto průchozí investice mohou vést k nesprávné interpretaci dat o původu PZI, protože konečný zdroj kapitálu může být zamaskován.

2.4. Hrubý domácí produkt

Poslední makroekonomický faktor, který je v této práci analyzován, je hrubý domácí produkt (HDP). V kontextu ekonomické otevřenosti hraje důležitou roli, protože je na všechny hodnoty mezinárodního obchodu a kapitálových toků nahlíženo v kontextu HDP.

Graf 11; Vývoj HDP České republiky mezi lety 2005 a 2019.⁷⁶

Graf 11 znázorňuje vývoj českého HDP jak v nominální hodnotě (zelená), tak jeho reálný meziroční růst, který je očištěn o inflaci (fialová). Hrubý domácí produkt

⁷⁶ Zpracování vlastní; Zdroj: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr

vyjádřený v nominální hodnotě měl od roku 2004 do roku 2023 prakticky nepřetržitý rostoucí trend. Pohledem na jeho reálnou změnu očištěnou o inflaci ale dostáváme jiný pohled. Od roku 2004 do roku 2008 zažívala Česká republika ekonomický rozmach a stoupala v průměru o 6 % ročně. Tento růst se zastavil kvůli globální ekonomické krizi, která postihla i českou ekonomiku a v roce 2009 došlo k ochlazení růstu HDP, které kleslo meziročně o 4.7 %. Období mezi lety 2010 a 2012 bylo obdobím obnovy, které bylo charakterizováno stimulační měnovou politikou a fiskální konsolidací. Už na konci roku 2009 začala Česká národní banka snižovat základní úrokovou sazbu. Následné dočasné oslabení měny pomohlo exportu, což pomohlo ČR, která má velkou část importu, s oživením ekonomiky.⁷⁷ Období mezi roky 2013 a 2019 by se dalo charakterizovat jako období pozvolného růstu. Z hlediska růstu HDP byly nejuspěšnějšími lety rok 2015 a 2017, kde byl zaznamenán růst 5.4 % a 5.2 %. Růst byl tedy do roku 2019 celkově relativně stabilní, i když vykazoval občasné výkyvy, které mohou být připsány jak regulatorním vlivům, tak vlivům mezinárodního obchodu a tehdejšímu ekonomickému stavu Evropské unie. V roce 2020 zaznamenala česká ekonomika, stejně tak jako většina ostatních světových ekonomik, dramatický propad, konkrétně -5.5 %. I přes agresivní fiskální politiky a monetární balíčky byl dopad krize způsobené virem COVID-19 z ekonomického hlediska výrazný. ČNB opět snižovala sazby a vláda se snažila pomoci podnikům skrze různé plány podpory a další politiky. V letech následujících dvou se česká ekonomika opět nastartovala a zažila růst o 3.5 % v roce 2021 a 2.5 % v roce 2022. V roce 2023 je vidět pokles reálného růstu HDP na -0,6 %, což indikuje, že se ekonomika dostává do fáze zpomalení nebo možné recese. Pokles HDP v České republice v roce 2023 byl výsledkem několika propojených ekonomických jevů, přičemž klíčovou roli hrála inflace, která výrazně převýšila růst mezd, a tím pádem vedla k poklesu reálných mezd. Domácnosti tedy disponovaly menším objemem finančních prostředků pro svoji spotřebu, což přímo ovlivnilo ekonomickou aktivitu v zemi. Roli také hraje

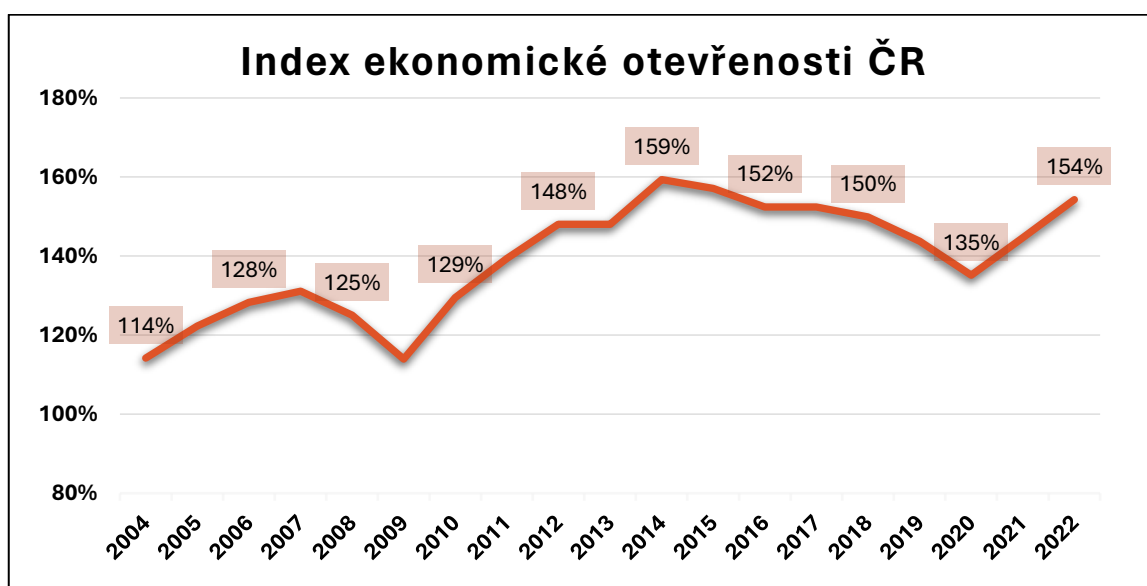
⁷⁷ Mezinárodní měnový fond (2010).
<https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/52/mcs012510> [cit. 13. 3. 2024]

fakt, že v reakci na finanční nejistotu a snižující se kupní sílu se domácnosti rozhodly více šetřit.

3. KVANTIFIKACE OTEVŘENOSTI ČESKÉ EKONOMIKY A IDENTIFIKACE RIZIK

3.1. Index ekonomické otevřenosti

Jako první metoda vyjádření ekonomické otevřenosti byl použit výpočet poměru součtu importu a exportu na hrubém domácím produktu, který se také označuje jako index ekonomické otevřenosti. Pro výpočet byly použity vstupy analyzovány v předchozí části práce

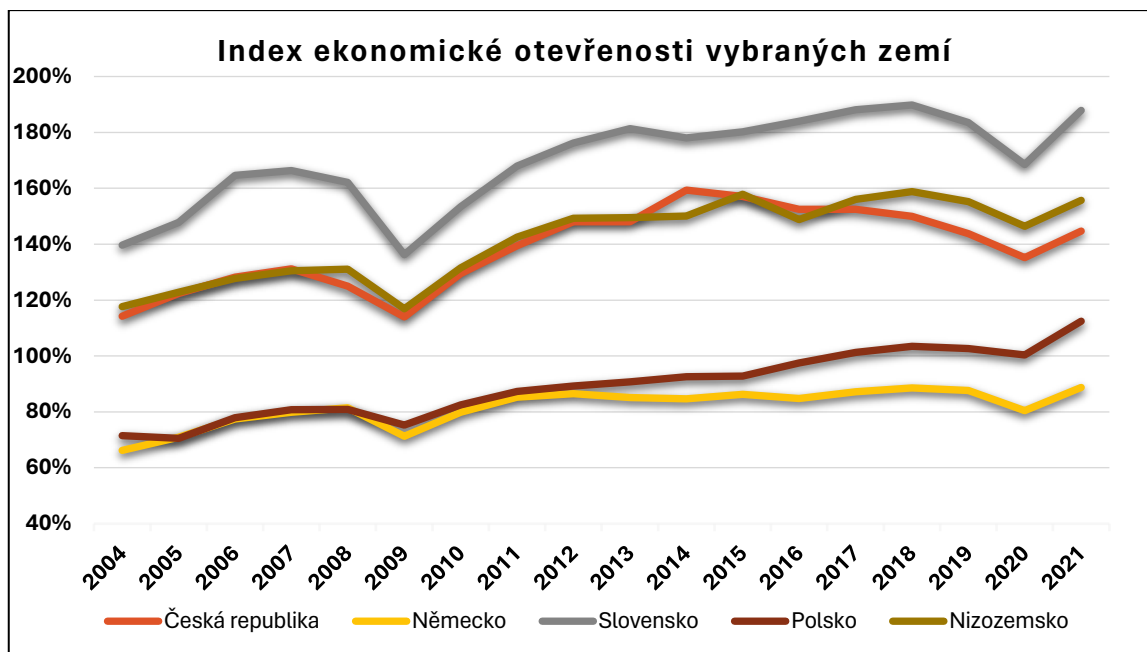
Graf 12; Index ekonomické otevřenosti České republiky⁷⁸

Výsledný graf indexu ekonomické otevřenosti pro Českou republiku, mapující období 2004 až 2022, ukazuje cestu země různými fázemi ekonomické integrace a otevřenosti. Index stoupl ze 114 % v roce 2004 na 154 % v roce 2022. Celkový vývoj indexu odráží prohlubující se zapojení země do globálního obchodu, a ukazuje, že objemy obchodu ve srovnání s HDP dlouhodobě rostou. Vývoj růstu je však přerušován obdobími volatility, zejména během celosvětových nebo regionálních finančních krizí jako v roce 2008 nebo krizí pandemie COVID-19 v roce 2020. V těchto obdobích index dokonce prudce klesal. Tyto poklesy odrážejí náchylnost mezinárodních obchodních toků k externím ekonomickým faktorům, které často bývají v procentuálním vyjádření větší než výkyvy v HDP. Z grafu tedy

⁷⁸ Zpracování vlastní, Zdroj: zpracovaná data uvedená v textu

vyplývá, že pokud otevřená ekonomika prochází obdobím krize, import a export, které jsou citlivější na okamžité změny v globální poptávce a dodavatelských řetězcích, klesají větším tempem než celkové HDP země, a s tím prudce klesá index otevřenosti. Trendy vývoje potom indexu řídilo několik vnějších prvků: vstup do EU urychlil obchod; měnové manévry České národní banky, jako je úprava sazeb, ovlivňovaly obchodní náklady; hospodářská politika vedená vládou poháněla nebo brzdila růst a fiskální strategie zavedené v dobách krize, včetně stimulačních balíčků a exportních pobídek, podtrhly propojenost domácího a globálního ekonomického zdraví.

Pro získání ucelenějšího pohledu na ekonomickou otevřenost České republiky byla provedena komparativní analýza v kontextu několika specifických zemí. Pro účely této práce byly zvoleny následující státy. Polsko, které je blízkým sousedem a podobně jako Česká republika představuje transformující se ekonomiku střední Evropy. Dalším důležitým srovnáním je Slovensko, neboť sdílí společnou nedávnou historii s Českou republikou a nabízí přímý pohled na postkomunistickou ekonomiku v podobných začátcích. Německo je klíčové pro porovnání, nejen jako dominantní ekonomika Evropy, ale také jako hlavní obchodní partner České republiky. Nakonec, Nizozemsko představuje stát s významnou otevřeností obchodu, efektivní logistikou a přístupem k moři, což poskytuje kontrast k vnitrozemské poloze České republiky. Srovnání těchto států nabízí další perspektivu k pochopení faktorů, které formují otevřenost ekonomiky.

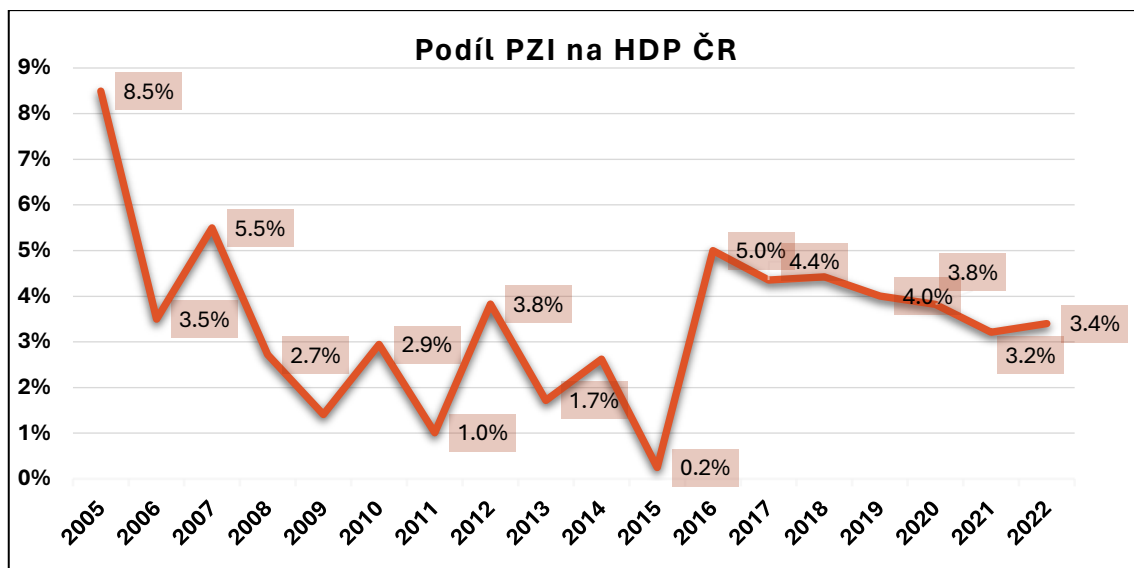
Graf 13; Index ekonomické otevřenosti vybraných zemí⁷⁹

V porovnání s českými obchodními partnery vidíme, že se ČR nachází někde uprostřed. Více uzavřenými ekonomikami jsou Polsko a Německo, jejichž trend je sice rostoucí, ale stále se jejich otevřenost drží kolem 70 % a 80 %. Naopak Slovensko vykazuje vyšší míru otevřenosti než ČR, v roce 2021 to bylo dokonce o 43 %. Z pohledu otevřenosti je česká ekonomika ze srovnávaných států nejvíce podobná Nizozemsku, jehož index dosahuje v roce 2021 156 %. V porovnání, index ekonomické otevřenosti ČR byl v roce 2021 145 %.

3.2. Poměr PZI a HDP

Druhá metoda ke kvantifikaci otevřenosti České republiky využita v této práci je poměr vyjadřující podíl zahraničních investic na celkovém HDP. Tato metoda nabízí pohled i na investiční aktivitu, kterou index ekonomické otevřenosti nezahrnuje, ale která také hraje důležitou roli v mezinárodních ekonomických vztazích.

⁷⁹ Zpracování vlastní; Zdroj OECD. <https://data.oecd.org/trade/trade-in-goods-and-services.htm>

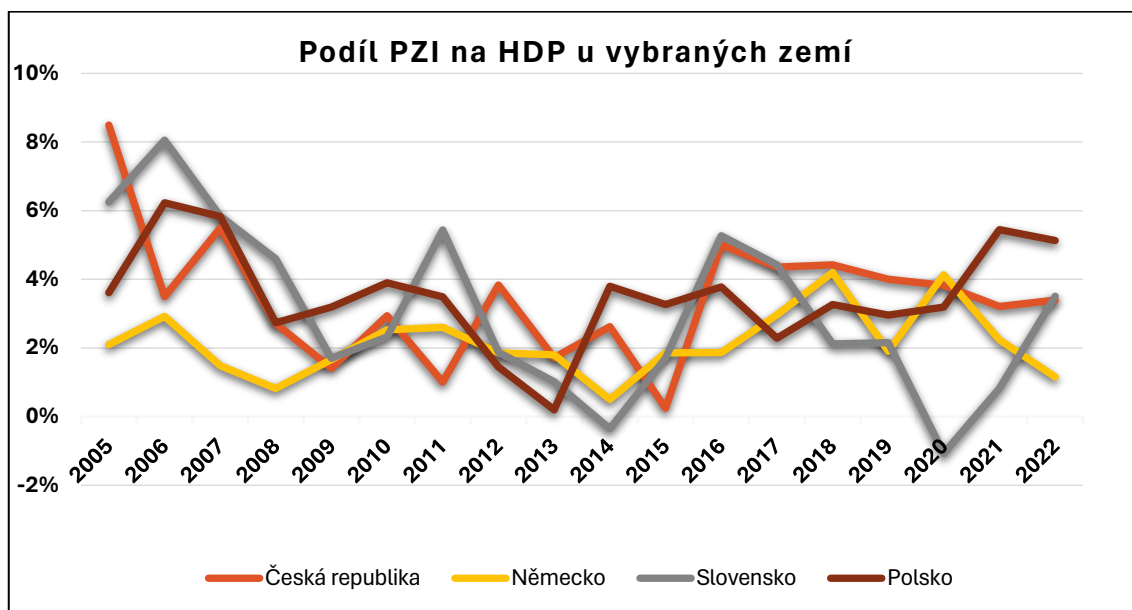

Graf 14; Podíl přímých zahraničních investic na HDP⁸⁰

Z grafu 14 vidíme, že podíl přímých zahraničních investic na HDP není tak stabilní jako index ekonomické otevřenosti, prochází většími výkyvy a nepozorujeme zde jasný rostoucí trend, jako právě u předešlého indexu. Podíl PZI na HDP je volatilní a reflektuje v sobě rychlé změny v investičním prostředí. Stejně tak jako u předchozích ukazatelů, i zde jsou vidět změny v letech s nestandardní ekonomickou aktivitou, zde se ale rozdíly mezi jednotlivými roky projevují více. Pozorované změny často mohou mít jiné důvody, které jsou sice ekonomicky provázané, ale mají jinou velikost dopadu na mezinárodní obchod a na investice. I přes dynamický charakter tohoto ukazatele můžeme v posledních letech pozorovat relativně stabilní hodnoty pro Českou republiku mezi 3 % a 4 % a dlouhodobě pouze výjimečně přesáhl 5 %. Pro usazení těchto hodnot do mezinárodního kontextu je v následujícím grafu opět zobrazeno srovnání s dalšími evropskými státy. V tomto porovnání ovšem chybí Nizozemsko, které kvůli své pozici na ekonomických trzích a daňovým strukturám vykazuje obrovské

⁸⁰ Zpracování vlastní; Zdroj: zpracovaná data uvedená v textu

výkyvy v řádu desítek procent a v grafickém porovnání by zanikl detail změn u ostatních zemí.

Graf 15; Podíl přímých zahraničních investic na HDP u vybraných zemí.⁸¹

Graf indexu ekonomické otevřenosti vybraných zemí, ukazuje výrazně složitější a proměnlivější trendy ve srovnání s indexem ekonomické otevřenosti založeným na HDP v kombinaci s importem a exportem. Zatímco obchodní toky často odrážejí konzistentnější vzory obchodního chování a integračních politik, PZI mohou být ovlivněny širší škálou faktorů, včetně politických rozhodnutí, ekonomického klimatu a jednorázových investičních projektů. V důsledku toho jsou trendy PZI mnohem volatilnější a obtížněji předvídatelné. Rozdíly mezi zeměmi na grafu nejsou tak markantní, a dokonce se mohou průběžně měnit, což ztěžuje srovnávání a vytváření jednoznačných závěrů. Změny v investičních prioritách, finančních krizích a politických zásadách mohou způsobit, že jedna země náhle přeskočí jinou nebo že se všechny země dočasně shodnou ve svém trendu. To odráží dynamickou a komplexní povahu PZI jako indikátoru ekonomické otevřenosti. Z těchto důvodů se PZI mohou jevit jako méně stabilní a spolehlivý ukazatel otevřenosti ekonomiky ve srovnání s tradičním měřením

⁸¹ Zpracování vlastní; Zdroj: OECD. <https://data.oecd.org/fdi/fdi-flows.htm>;

založeným na obchodních tocích. Jelikož PZI mohou být rychle přesunuty nebo zrušeny, nemusí vždy odrážet dlouhodobý závazek k zemi nebo skutečnou ekonomickou integraci.

Zatímco vysoká míra ekonomické otevřenosti může přinést zemi řadu ekonomických výhod, jako je přístup k větším trhům, zvýšená konkurenceschopnost, sdílení technologií a kapitálu, s sebou nese i určitá rizika. V následujícím textu identifikujeme a popíšeme konkrétní ekonomická rizika spojená s vysokou mírou ekonomické otevřenosti a umístíme je do kontextu s tímto fenoménem.

3.3. Ekonomická rizika

Jak tato práce ukázala, Česká republika je vysoce otevřenou ekonomikou, jejíž objem obchodu a přímých zahraničních investic (PZI) tvoří významnou část hrubého domácího produktu (HDP). Z výše uvedených výpočtů vyplývá že objem importu a exportu činil v roce 2022 154 % a Česká republika tak patří mezi nejotevřenější ekonomiky jak v Evropě, tak ve světě.⁸² Zároveň je Česká republika atraktivní destinací pro PZI. Již v úvodních kapitolách bylo rozebráno, že PZI mají potenciál přispívat k rozvoji průmyslu, inovací, zaměstnanosti a hospodářské integraci. Otevřenost a internacionalizace tak jsou důležitými faktory ekonomického růstu a konkurenceschopnosti České republiky, ale současně přinášejí i některá rizika, která je třeba identifikovat a řešit.

3.3.1. Externí šoky a volatilita

Externí šoky, jako jsou finanční krize, politické nestability, pandemie nebo přírodní katastrofy, mají značný dopad na ekonomiky s vysokou mírou otevřenosti. Tyto události mohou vést k prudkým změnám v mezinárodní poptávce, cenách surovin a kapitálových tocích, což způsobuje volatilitu v hospodářském růstu, investicích a zaměstnanosti. Integrace do globálního dodavatelského řetězce zvyšuje závislost na zahraničních trzích a výrobních sítích, čímž se zvyšuje expozice vůči externím šokům. Aby ekonomiky mohly čelit těmto výzvám, je nutné vyvinout

⁸² UNCTAD (2023), <https://hbs.unctad.org/trade-indicators/> [cit. 10. 3. 2024]

odolné finanční systémy, diverzifikovat ekonomické a výrobní struktury a posílit mezistátní spolupráci pro zajištění stability globálních dodavatelských řetězců.⁸³

Z pohledu komoditní struktury je český export do velké míry složen z produkce automobilového průmyslu. Výroba automobilů je odvětvím, které silně ovlivňuje vnější prostředí a má významný dopad na národní hospodářství vytvářením multiplikačního efektu, což činí automobilový průmysl klíčovým pro hospodářský rozvoj země.⁸⁴ Automobilový průmysl je náchylný k cyklickým vlivům a technologickým změnám. Když ekonomika vstupuje do období útlumu, snižuje se navíc spotřebitelská důvěra a domácnosti i podniky se stávají opatrnějšími ve svých výdajích, což přímo automobilový průmysl ovlivňuje.⁸⁵ Velkým šokem pro český automobilový průmysl byla pandemie Covid-19, jelikož systematicky a nepříznivě ovlivnila dodavatele jednotlivých automobilových komponentů.⁸⁶ Narušení dodavatelských řetězců však nebylo jediným problémem, protože virus také přímo přispěl k výraznému poklesu poptávky po nových automobilech, a tím i ke snížení počtu registrovaných motorových vozidel.⁸⁷ Vývoj pandemie COVID-19 navíc přímo ovlivnil nejen výrobce automobilových dílů, ale také distribuční společnosti a společnosti poskytující služby údržby a oprav vozidel.⁸⁸

Dalším rizikem je nedostatečná diverzifikace obchodních partnerů a exportovaných komodit. Z teritoriálního hlediska je Česká republika silně orientována na obchod s Evropskou unií, která tvořila v roce 2020 velkou většinu jejího exportu a importu, z toho Německo bylo největším obchodním partnerem, se kterým ČR dlouhodobě vykazuje největší vývoz i dovoz.⁸⁹ Taková koncentrace obchodu na jeden trh tak opět navyšuje citlivost České republiky na ekonomické a politické výkyvy v tomto regionu.

⁸³ ECB (2023), <https://www.ecb.europa.eu/pub/annual/html/ecb.ar2022~8ae51d163b.cs.html> [cit. 9. – 14. 3. 2024]

⁸⁴ Xu, Liu, a Xie (2022), str. 3

⁸⁵ Raj, Beck a Solimann (2019), str. 875

⁸⁶ Kučera, Tichá (2022), str. 225

⁸⁷ Ivanov (2020), str. 150

⁸⁸ Kučera, Tichá (2022), str. 225

⁸⁹ Krpec a Hodulák (2019), str. 59

Česká republika je tedy kvůli své vysoké otevřenosti a malé diverzifikaci mezinárodního obchodu náchylná na ekonomické a geopolitické změny v regionu i ve světě, což může hrát důležitou roli pro celkovou výkonnost ekonomiky. Ve svém výzkumu OECD zmiňuje, že takto velká otevřenost ekonomiky a vysoký level integrace do dodavatelských řetězců ve spojení s nízkou diverzifikací pak může znatelně ovlivnit stabilitu a vývoj ekonomiky globálních krizích jako byla například krize v letech 2019 a 2020, kdy tyto faktory prohloubily už tak velké negativní ekonomické dopady, které pandemie měla.⁹⁰

3.3.2. Konkurenční tlak a deindustrializace

Zvýšená konkurence ze strany zahraničních výrobců, která je důsledkem ekonomické otevřenosti, může mít významný dopad na domácí průmysly, zejména v sektorech s vysokými vstupními náklady a nižší schopností inovace. Tento tlak může vést k deindustrializaci, kdy domácí výrobní sektory utrpí kvůli neschopnosti konkurovat s efektivnějšími nebo levnějšími zahraničními výrobky. Dopad na domácí průmysly je umocněn závislostí na globálních dodavatelských řetězcích, které mohou být narušeny ekonomickými šoky nebo obchodními konflikty. Země by měly podporovat průmyslovou diverzifikaci, investovat do výzkumu a vývoje a podporovat vzdělávání a přeškolení pracovních sil, aby se přizpůsobily měnícím se průmyslovým trendům a snížily riziko deindustrializace.⁹¹

V České republice tímto negativním vlivem trpí zejména malé a střední podniky, což prokázala například pandemie Covid-19. Zároveň je v souvislosti s cíli EU pro nadcházející desetiletí zásadní podpořit přechod nejen na digitální, ale také na udržitelnou ekonomiku, a to zvýšením počtu malých a středních podniků využívajících digitální technologie, jakož i počtu malých a středních podniků, které si osvojí udržitelné obchodní postupy a modely při zachování své konkurenceschopnosti. V souladu s cíli EU tak malé a střední podniky významně

⁹⁰ OECD iLibrary (2020), <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/1adec30a-en/index.html?itemId=/content/component/1adec30a-en> [cit. 25. 2. 2024]

⁹¹ Evropská Unie. https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/research-and-innovation_cs [cit. 11. 3. 2024]

přispívají k ekonomice účinně využívající zdroje a neutrální vůči klimatu s flexibilním přístupem k digitalizaci.⁹²

3.3.3. Závislost na zahraničním kapitálu

Otevřené ekonomiky často přitahují zahraniční kapitál, což zvyšuje jejich expozici vůči globálním finančním trhům a kolísání mezinárodního investování. Tato závislost může vést k prudkému odlivu kapitálu v době ekonomických nebo politických nejistot, což destabilizuje domácí finanční trhy a měnový systém. Zahraniční investice jsou často klíčové pro rozvoj globálních dodavatelských řetězců, ale země musí být opatrné, aby se nestaly příliš závislými na zahraničním financování, které může být proměnlivé. Pro zmírnění tohoto rizika je důležité diverzifikovat ekonomiku, zlepšit podnikatelské prostředí pro domácí i zahraniční investory a vytvořit stabilní právní a finanční rámec, který ochrání trh proti prudkým změnám v přílivu zahraničního kapitálu.

Pro Českou republiku (stejně jako pro Polskou republiku, Maďarskou republiku a Slovenskou republiku) byly investice zahraničních subjektů zásadní pro přechod od centrálně plánované k tržní ekonomice.⁹³ Dodnes pro Českou republiku platí, že poměr zahraničních investic v české ekonomice k českým investicím v zahraničí patří k nejnepoměrnějším ze všech zemí OECD. Míra dominance zahraničního kapitálu v domácí ekonomice – včetně průmyslu - je nejen na evropské úrovni, ale i na světové poměry extrémní.⁹⁴ Existuje přitom celá řada studií, která ukazuje, že historicky úspěšné případy hospodářského rozvoje jsou obvykle spojeny se schopností akumulovat domácí kapitál, který následně snižuje závislost oblasti na zahraničním kapitálu.⁹⁵ Nejvíce jsme v tomto ohledu závislí na Spolkové republice Německo.⁹⁶

⁹² Janáková Sujová, Kupčák (2024), str. 23

⁹³ Deichmann a kol. (2003), str. 6; viz také Donges a Wieners (1994); Benáček a Zemplerová (1997); Sachs (1997)

⁹⁴ Krpec, Hodulák (2019), str. 72 – 73

⁹⁵ Např. Reinert a Daastol (2004); Chang (2007)

⁹⁶ Krpec, Hodulák (2019), str. 74

3.3.4. Kolísání směnných kurzů

Kolísání směnných kurzů může pro otevřené ekonomiky představovat významné riziko, jelikož ovlivňuje konkurenceschopnost exportů, ceny importu a zadluženost v zahraniční měně. Volatilní směnné kurzy mohou negativně ovlivnit obchodní bilance a způsobit ekonomické turbulence. Tyto výkyvy jsou zvláště problematické pro země, které jsou silně závislé na importu komponent pro své výrobní řetězce a exportu hotových výrobků. Správa směnných kurzů a měnová politika, která zahrnuje intervence na devizových trzích, mohou pomoci stabilizovat měnu. Dále je důležité posílit odolnost domácí ekonomiky proti vnějším šokům prostřednictvím diverzifikace ekonomických aktivit a rozvoje interních trhů.

Jelikož je Česká republika malou ekonomikou, je dle provedených studií potvrzených OECD, je její obchod více ovlivněn změnami směnných kurzů než obchod větších ekonomik.⁹⁷ Česká republika bude vzhledem ke své orientaci na obchod se zeměmi Evropské unie, zejména pak s Německem, v tomto ohledu výrazně ovlivněna směnným kurzem mezi českou korunou a eurem.⁹⁸

3.3.5. Zeslabení vlivu domácích politik

Integrace do světové ekonomiky omezuje schopnost zemí provádět nezávislou ekonomickou politiku kvůli globálním tržním tlakům a mezinárodním dohodám. Tato omezení mohou vést k erozi domácích politik, jelikož vlády musí často upravovat své ekonomické, fiskální a sociální politiky, aby vyhověly mezinárodním standardům nebo očekáváním. Takové úpravy mohou být v rozporu s domácími prioritami, zejména v oblastech, jako je ochrana průmyslu, práce a životního prostředí. Tento tlak může omezit schopnost zemí implementovat politiky podporující domácí růst a rozvoj nebo ochranu sociálního státu. Pro zajištění, že globalizace nepovede k negativním dopadům na domácí ekonomiky, je nutná koordinace politik na mezinárodní úrovni a vyvážený přístup k otevřenosti, který respektuje potřebu udržitelného rozvoje a sociální soudržnosti.

⁹⁷ OECD (2011), str. 17

⁹⁸ Gorman, Orłowski A Roessler (2020), str. 44

Aplikovatelnost tohoto rizika na Českou republiku je nepochybná. I pokud bychom přehlédlí všechna omezení plynoucí nám z účasti v různých mezinárodních organizacích, jsme členy Evropské unie a musíme se řídit všemi omezeními z tohoto členství vyplývajících – v této souvislosti pak zejména povinnost dodržovat ustanovení evropského práva o volném trhu.

3.4. Bezpečnostní rizika

Předpoklad, že ekonomická otevřenost povede k ekonomickému růstu by sám za sebe, i přes výše zmíněná ekonomická rizika, tvořil silný argument pro otevření hranic zahraničnímu obchodu, pro realizaci globalizace v co nejširším rozsahu. Ekonomický růst ovšem není jediným aspektem ekonomické otevřenosti, a s narůstajícím objemem mezinárodního obchodu⁹⁹ a současným narůstajícím politickým napětím ve světě je třeba se zabývat i otázkou bezpečnostních rizik.¹⁰⁰

Ekonomické modely, hovořící ve prospěch otevřenosti ekonomik, totiž ve svém základu počítají s tím, že investice jsou vedené obchodními zájmy, tedy zejména snahou o ekonomický zisk. Ve skutečnosti však víme, že mohou nastat i situace, kdy jsou motivy investorů jiné – a právě v těchto případech můžeme hovořit o bezpečnostním riziku. Investice do společností významných pro kritickou infrastrukturu a kritickou informační infrastrukturu mohou představovat snahu o přístup k důležitým informacím, snahu o ovlivnění dodávek zásadních pro bezpečnost státu, a ve finále i ohrožení obecné veřejné bezpečnosti.¹⁰¹

Ve vztahu k národní bezpečnosti pak z ekonomické otevřenosti vyplývají tři základní rizika. V úvodu této práce bylo ukázáno, že pojem národní bezpečnosti je pojmem bez jasné definice, který se může velmi snadno stát politickým nástrojem, a jehož význam se měnil, a nadále mění v čase. Mezi nejnovější impulzy, které ovlivnily vnímání národní bezpečnosti tak je například čtvrtá průmyslová revoluce či pandemie Covid-19. Je tak zapotřebí tato rizika brát

⁹⁹ V 50. letech 20. století činil vývoz zboží a služeb v průměru méně než 5 % HDP. Dnes je to více než 10 % a tento podíl se stále zvyšuje. Dovoz zboží a služeb vzrostl o podobnou částku. [Mankiw (2021), str. 44]

¹⁰⁰ Bauerle Danzman, Meunier (2022), str. 40

¹⁰¹ Lai (2020), str. 502 - 504

v potaz a v dlouhodobém horizontu se zaměřit na jejich dopady co se tvorby konkrétních politik týká.

Čtvrtá průmyslová revoluce je považována za novou etapu průmyslového vývoje.¹⁰² Klaus Schwab, zakladatel a výkonný předseda Světového ekonomického fóra (World Economic Forum), jemuž je termín „čtvrtá průmyslová revoluce“ přisuzován, ji představuje ve své knize z roku 2017 následně: „*Domnívám se, že dnes stojíme na počátku čtvrté průmyslové revoluce. Ta začala na přelomu tohoto století a navazuje na digitální revoluci. Vyznačuje se mnohem všudypřítomnějším a mobilnějším internetem, menšími a výkonnějšími senzory, které zlevnily, a umělou inteligencí a strojovým učením.*“¹⁰³

Hierarchie národů v 21. století se bude do značné míry měřit podle jejich schopnosti inovovat a/nebo se přizpůsobovat a vstřebávat nové technologie. Celosvětově tak můžeme sledovat trend k techno-nacionalismu coby opaku techno-globalismu. Tento jev lze charakterizovat jako soubor průmyslových politik zaměřených na soběstačnost v „pěstování“ národních šampionů v technických odvětvích a omezování zahraniční konkurence.¹⁰⁴

Co se konkrétních rizik týká, je do popředí vyzdvihována strategie „**Made in China 2025**.“ Tato strategie, která byla již v první kapitole této práce zmíněna jako jeden z hlavních důvodů změny postoje Evropské unie ke screeningu FDI, je součástí "třístupňové" strategie přeměny Číny na přední výrobní velmoc do roku 2049.

¹⁰² První průmyslová revoluce začala v roce 1760 vynálezem parního stroje. Parní stroj umožnil přechod od zemědělství a feudální společnosti k novému výrobnímu procesu. Součástí tohoto přechodu bylo i využívání uhlí jako hlavního zdroje energie, zatímco hlavním dopravním prostředkem byly vlaky. Druhá průmyslová revoluce začala v roce 1900 vynálezem spalovacího motoru. Ten vedl k éře rychlé industrializace využívající k pohonu masové výroby ropu a elektřinu. Třetí průmyslová revoluce začala v roce 1960 a byla charakterizována zaváděním elektroniky a informačních technologií k automatizaci výroby.

[Xu, David, Kim (2018), str. 90]

¹⁰³ Schwab (2017), str. 7

Schwab ve své knize také vysvětluje, proč tato změna nepředstavuje pouhé prodloužení třetí průmyslové revoluce. Důvodem dle něj je rychlost, rozsah a dopad na systémy, které s sebou tato revoluce přináší. Rychlost současných průlomů nemá v historii obdoby. Ve srovnání s předchozími průmyslovými revolucemi se čtvrtá vyvíjí spíše exponenciálním než lineárním tempem. Navíc narušuje téměř všechna průmyslová odvětví ve všech zemích. A rozsah a hloubka těchto změn předznamenávají transformaci celých systémů výroby, řízení a správy. [Schwab (2017), str. 3]

¹⁰⁴ Manning (2019), str. 2

Prvním krokem je přerod z výrobního gigantu ve výrobní velmoc do roku 2025. Druhým krokem je dosáhnout do roku 2035 střední úrovně světových výrobních velmocí. Třetím krokem je dále upevnit postavení Číny jako výrobní mocnosti a do roku 2049 zařadit komplexní posílení Číny v oblasti výroby mezi světovou špičku.¹⁰⁵ Zmíněný techno-nacionalismus této strategie pak spočívá v jejím nátlaku na vynucení transferu technologií jako součástí investičních podmínek a ve vyžívání administrativních a regulačních opatření ke znevýhodnění zahraničních konkurentů v Číně.¹⁰⁶

Tato strategie by sama o sobě žádné potenciální nebezpečí nepředstavovala, a koneckonců jen následuje světové trendy v přijímání obdobných strategií.¹⁰⁷ Za problematické je však považováno systematické zasahování čínské vlády do domácích trhů za účelem zajistit dominanci čínských podniků a znevýhodnění zahraničních konkurentů. Toto jednání je patrné zejména ve výrobě a dalších odvětvích týkajících se špičkových technologií, na něž se právě strategie Made in China 2025 zaměřuje. Cílem této strategie je substituce zahraničních technologií čínskými na domácím trhu, a zároveň připravit půdu pro vstup čínských technologických společností na mezinárodní trhy. Za podpory vládní zahraniční průmyslové politiky s využitím státního kapitálu a vysoce neprůhledných investorských sítí získávají čínské společnosti klíčové technologie prostřednictvím investic v zahraničí, aby urychlily technologický vývoj Číny a přeskočily etapy technologického vývoje.¹⁰⁸

¹⁰⁵ Ma a kol. (2018), str. 3–4

¹⁰⁶ Manning (2019), str. 2

¹⁰⁷ „A National Strategic Plan for Advanced Manufacturing“ v USA doprovázející plány na oživení amerického zpracovatelského průmyslu procesem reindustrializace; strategie „Industry 4.0“ představená v Německé spolkové republice; představení „New Robot Strategy“ v Japonsku a „New Industrial France“ ve Francii atd.

[Ma a kol. (2018), str. 1]

Obdobné programy dnes nalezneme i v zemích v4. Ve Slovenské republice je to SMART INDUSTRY iniciativa z března 2016, která byla inspirována německou a nizozemskou iniciativou. V Polské republice je to „Iniciativa pro polský průmysl 4.0 – Platforma průmyslu budoucnosti, která byla vyhlášena v taktéž v roce 2016 jako součást Plánu odpovědného rozvoje známého také jako „Morawieckého plán.“ V Maďarské republice je pak národní iniciativa založena na „plánu Irinyi“ a nazvána Národní technologická platforma PAR 4.0, taktéž z jara 2016.

[Lazanyi, Lambovska (2020), str. 106– 07]

¹⁰⁸ Wübbeke a kol. (2016), str. 7–8

Autoři Wübbeke a kol. (2016), kteří se programem Made in China 2025 zabývali velmi podrobně, varují, že průmyslově vyspělé země budou programu Made in China 2025 vystaveny nejvíce, a že Česká republika je v tomto ohledu jednou z nejzranitelnějších zemí vzhledem ke své industrializaci a high-tech průmyslu. Grafické zobrazení náchylnosti České republiky je přejato ze studie výše zmíněných autorů a je uvedeno jako příloha 2.

Obrázek 3; Wübbeke a kol. (2016), str. 6

COVID-19 vyvolal širší ekonomické a sociální obavy, v důsledku, kterých mají některé země tendence přijmout mnohem širší koncepcí „národní bezpečnosti a veřejného pořádku“ než tomu bylo doposud. Je tomu tak zejména v souvislosti se zdravotnickými prostředky, léčivými, osobními ochrannými prostředky, kritickými dodávkami potravin a pokročilými technologiemi.¹⁰⁹

3.4.1. Závislost na zahraničním kontrolovaném dodavateli zboží nebo služeb.

Prvním rizikem je možnost, že se země, v níž se nabývaný podnik nachází, stane závislou na zahraničním kontrolovaném dodavateli zboží nebo služeb, které jsou klíčové pro běžné fungování této hostitelské země. Tato závislost by ve svém důsledku mohla vést ke zpoždění, odmítnutí nebo stanovení podmínek pro poskytování takového zboží nebo služeb ze strany zahraniční společnosti.¹¹⁰

Ve své podstatě je toto riziko shodné s ekonomickým rizikem externích šoků a volatility a závislosti na dodavatelských řetězcích. K zařazení mezi bezpečnostní rizika pak dochází v případech, kdy toto ekonomické riziko dosáhne takového stupně, které by mohlo ohrozit bezpečnost země, případně pokud se týká konkrétního zboží či služby, která je pro zemi natolik zásadní, že její nedostatek lze považovat za ohrožení bezpečnosti národa.

¹⁰⁹ Tu, Li in Evenett a Baldwin (2020), str. 166

¹¹⁰ Moran (2012), str. 5 – 6

Na úrovni bezpečnostního rizika se v některých případech hovoří o energetické soběstačnosti České republiky. Posledním velkým šokem v této oblasti byla ruská invaze na Ukrajinu. Česká republika v jejím důsledku prohloubila svou snahu v hledání alternativních dodavatelů a dopravních cest komodit jako je ropa, ropné produkty, zemní plyn atd, a to ve spojení se snahou omezit dodávky těchto komodit právě ze zmíněné Ruské federace.¹¹¹

Dle Ministerstva Průmyslu a obchodu ČR je energetickou bezpečností míněna schopnost státu zajistit si takové množství energetických surovin, které za standardních podmínek postačí pro všechny subjekty v daném státě, a to za cenu, kterou lze považovat za ekonomicky přijatelnou.¹¹² Evropská komise v této souvislosti doplňuje, že *„bezpečnost dodávek neznamena maximalizaci soběstačnosti nebo minimalizaci závislosti, ale především minimalizaci rizika spojeného se závislostí.“*¹¹³

Konkrétní podrobně zkoumanou instancí byl projekt výstavby nového jaderného zdroje v Dukovanech. Ačkoliv BIS ve své výroční zprávě za rok 2021 konstatuje, že zúžením okruhu potenciálních uchazečů se výrazně snížilo nebezpečí účasti rizikových subjektů, uvádí současně, že bude nadále potřeba sledovat snahy těchto aktérů v rámci subdodavatelských řetězců. BIS se v této souvislosti obává zejména snahy subjektů, které *„by mohly v budoucnu využít svého postavení v projektu k prosazování vlastních partikulárních zájmů či zájmů cizí státní administrativy.“*¹¹⁴

V důsledku pandemie Covid-19 vyvstaly obavy z **neschopnosti vyrábět dostatečné množství kritických zásob** a narušení globálního dodavatelského řetězce, které způsobily, že mnoho zemí nebylo na tuto pandemii připraveno. Tuto

¹¹¹ Výroční zpráva BIS za rok 2022, str. 12

¹¹² MPO (2011), str. 3

MPO dále blíže popisuje „potřebné množství“ za krizové situace následně: „Potřebné množství (...) za krizové situace zabezpečí dodávky energie obyvatelstvu v takovém rozsahu, aby nedošlo k zásadnímu zhoršení jeho životní úrovně nebo ohrožení zdraví; průmyslu v takovém rozsahu, aby nedošlo k zastavení jednotlivých výrobních jednotek a poškození ekonomiky jako celku; armádě a integrovanému záchrannému systému v rozsahu, aby nedošlo k ohrožení bezpečnosti státu a obyvatelstva; státním institucím v takovém rozsahu, aby nebyl ohrožen chod a správa státu.“

¹¹³ Evropská komise (2000), str. 2

¹¹⁴ Výroční zpráva BIS za rok 2021, str. 17

zkušenost zažily i vyspělé země, které mnohdy takovou zkušenost považovaly za hypotetickou hrozbu. Vlády po celém světě tak přistoupily k zavádění obezřetnějších politik v oblasti přímých zahraničních investic, a to zejména z důvodu obav, že by tyto kritické zásoby mohly být odvedeny do zahraničí.¹¹⁵

3.4.2. Převod technologie a/nebo odborných znalostí

Druhá kategorie hrozeb se týká fúzí a akvizic, které mohou znamenat převod určité technologie nebo odborných znalostí na zahraniční kontrolovaný subjekt, které by tento subjekt nebo jeho vláda mohly využít způsobem poškozujícím národní zájmy dané země.¹¹⁶

BIS zaznamenala zejména pokusy o akvizice letecké techniky a elektronových mikroskopů, které jsou využitelné k výrobě mikročipů.¹¹⁷

V roce 2020, před zavedením režimu screeningu přímých zahraničních investic, tak došlo například k nabytí společnosti Kovosvit MAS ze Sezimova Ústí ze strany ruských subjektů bez jasných vlastnických struktur, respektive bez možnosti ověřit, zda má deklarovaná skutečná majitelka, Tatiana Kuranova, konečný prospěch z činnosti této společnosti, či rozhodující vliv na její fungování, nebo zda-li se jedná jen o tzv. „bílého koně“.¹¹⁸ BIS ve vztahu k této transakci uvádí, že navíc hned po jejím uskutečnění započala tato společnost s přijímáním ruských zakázek, a to i přes zavedené sankce Evropské unie vůči Rusku.¹¹⁹

3.4.3. Infiltrace, sledování nebo sabotáž

Třetí kategorií hrozeb jsou hrozby vyplývající z fúzí a akvizic, které by umožnily začlenění určité schopnosti infiltrace, sledování nebo sabotáže do poskytování

¹¹⁵ Tu, Li in Evenett a Baldwin (2020), str. 166

¹¹⁶ Moran (2012), str. 8 - 9

¹¹⁷ Výroční zpráva BIS za rok 2022, str. 16

¹¹⁸ K tomu blíže například reportáž [seznamzpravy.cz na https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-politika-fabrika-na-obrabeci-stroje-ma-majitelku-z-moskvy-hrozi-ji-sankce-192794](https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-politika-fabrika-na-obrabeci-stroje-ma-majitelku-z-moskvy-hrozi-ji-sankce-192794)

Definice skutečného majitele vychází z ustanovení § 2 – 4 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁹ Výroční zpráva BIS za rok 2020, str. 20

určitých služeb nebo zboží, které jsou považovány za klíčové pro normální fungování hospodářství hostitelské země: telekomunikace jsou jednou z nich.¹²⁰

Co se hrozeb ze strany Ruské federace týká, hrozí zde dle BIS zejména „*hrozby v oblastech zpravodajského působení cizí moci, energetické bezpečnosti, kybernetických útoků a dezinformací.*“¹²¹ V souvislosti s ruskou invazí navíc došlo k prohloubení snah Číny o kyberšpionáž, zejména v podobě spear-phishingových útoků zaměřených jak na civilní cíle, tak na české státní instituce.¹²²

V nedávných letech se také BIS věnovala mobilním sítím 5G, a to zejména ve vztahu k aukcím jejich kmitočtů. Nejznámějším případech byla kauza Huawei.¹²³

3.4.4. Oportunistické akvizice v období krizí

Pandemie Covid-19 nepřinesla jen zpřísnění již existujících omezení a zdůraznění možných bezpečnostních rizik ve vztahu k dodavatelským řetězcům, ale přinesla také zcela novou kategorii bezpečnostního rizika.

Jedním z důvodů pro zavedení přísnějšího prověřování zahraničních investic během pandemie byly totiž rostoucí obavy, že hospodářské zpomalení během pandemie COVID-19 zvýšilo riziko pokusů zahraničních investorů o získání kritických kapacit (např. zdravotnických kapacit) nebo souvisejících odvětví, jako jsou výzkumná zařízení (např. vývoj vakcín), prostřednictvím "oportunistických" nebo "predátorských" akvizic.¹²⁴ Evropská Komise zdůraznila, že je potřeba zajistit, aby takové přímé zahraniční investice neměly škodlivý dopad na schopnost Evropské Unie zajistit zdravotní potřeby svých občanů.¹²⁵

¹²⁰ Moran (2012), str. 11

¹²¹ Výroční zpráva BIS za rok 2022, str. 7

Co do zpravodajského působení (tedy nad rámec této bakalářské práce), se na našem území setkáváme zejména se snahou o monitoring a následnou eliminaci opozice současné ruské vlády, a to včetně případů na akademické půdě. Na druhé straně se pak setkáváme se snahou proruských aktivistů zajistit podporu kroků Ruské federace prostřednictvím propagandy. K tomu BIS uvádí, že „*prolínání proruských narativů s dalšími společenskými tématy vyvrcholilo protivládními demonstracemi v druhé polovině roku 2022, na nichž vystoupili rovněž někteří proruští aktivisté.*“ [Výroční zpráva BIS za rok 2022, str. 11]

¹²² Výroční zpráva BIS za rok 2022, str. 17

¹²³ Výroční zpráva BIS za rok 2020, str. 20

¹²⁴ Tu, Li in Evenett a Baldwin (2020), str. 166

¹²⁵ Evropská Komise (2020), str. 1

Strach z těchto „oportunistických“ akvizic se však nevztahoval jen na akvizice společností, které mají zásadní význam pro boj s pandemií, ale obecně na všechny společnosti se strategickým významem, které byly pandemií oslabeny a které by tak mohly být snadným cílem pro zahraniční převzetí.¹²⁶ Fabry and Bertolini k této obavě v roce 2020 uvedli, že *„Ať už bude recese vyvolaná zdravotní krizí vážná, ale dočasná, nebo půjde o šok, který přinese strukturální změny ve světové ekonomice, oslabení pozice evropských společností vytvoří mnoho příležitostí pro převzetí společností za výhodné ceny.“*¹²⁷

¹²⁶ Tu, Li in Evenett a Baldwin (2020), str. 166

¹²⁷ Fabry and Bertolini (2020), str. 1

ZÁVĚR

Tato práce se zabývala ekonomikou České republiky v kontextu její otevřenosti a s tím spojenými riziky. Práce v teoretické části uvedla hlavní aspekty ekonomické otevřenosti a představila metody, které se používají k jejímu stanovení. Následovala analýza jednotlivých vstupů do zvolených metod použitých ke kvantitativní analýze, konkrétně importu, exportu, HDP a PZI. Jedním z hlavních cílů bylo potom kvantifikovat otevřenost české ekonomiky. K tomu byl proveden výpočet dvou zásadních metrik, které se v akademické sféře i praxi používají, a to stanovení indexu otevřeností pomocí poměru součtu importu a exportu oproti HDP. Druhá vybraná metoda byla stanovení poměru přímých zahraničních investic a HDP. Výsledky obou těchto metod ukazují na relativně velkou otevřenost ČR, kdy podíl mezinárodního obchodu na HDP činil v roce 2022 154 %, což staví ekonomiku ČR mezi jednu z nejotevřenějších v Evropě. Pro doplnění celistvého pohledu na téma byly oba vypočtené ukazatele graficky porovnány i s dalšími Evropskými státy jako jsou Slovensko, Německo a Polsko. V závěru praktické části práce byly identifikovány a představeny ekonomická a bezpečnostní rizika, která České republice v souvislosti s její otevřenou ekonomikou mohou hrozit, jako jsou náchylnost na externí vlivy, konkurenční tlak, zeslabení vlivu domácích politik či infiltrace a sabotáž. Tato konkrétní rizika byla zasazena do kontextu uplynulých let a budoucích výzev. Pomocí představených reportů BIS či MPO bylo pak na konkrétních případech ukázáno, že tato rizika nejsou pouze teoretická a že se těmito hrozbami Česká republika musí zabývat. Česká republika by proto měla usilovat o větší diverzifikaci svých obchodních partnerů a exportovaných komodit, aby snížila svou závislost na jednom trhu a odvětví a zvýšila svou konkurenceschopnost na globální úrovni. Nemenší úsilí by potom Česká republika měla vynakládat na zkoumání a posuzování zahraničního kapitálu, aby byla zajištěna co největší transparentnost a bezpečnost.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam monografie

[1] KLÍMA, J. 2006. *Makroekonomie*. Brno: Alfa Publishing, 2006, ISBN: 80-86575-29-2.

[2] Rhee, Chase. 2012a. *Principles of international trade (Import-Export): The First Step Toward Globalization*. AuthorHouse. ISBN : 978-1477284124

2. Seznam použitých publikací

[1] Anwar, S. T. (2012). *FDI Regimes, Investment Screening Process, and Institutional Frameworks: China versus Others in Global Business*. *Journal of World Trade*, 46(2), 213–248.

[2] Bekaert, G.; Campbell, R. H; Lundblad, Ch. (2005). *Does financial liberalization spur growth?* *Journal of Financial Economics*, Volume 77, Issue 1, Pages 3-55, ISSN 0304-405X,

[3] Bella, Klaudia Máténé, András Pinkasz, and Ildikó Ritzlné Kazimir. (2019). "Analysis of the development of the Automotive Cluster and its Impact on Economic Growth in Central and Eastern Europe between 2013 and 2018."

Benáček, Vladimír, and Alena Zemplerová. (1997). "Foreign Direct Investment in the Czech Manufacturing Sector." *Prague Economic Papers* 6: 141–55.

[4] Burianová, J. (2011). *Agrarian foreign trade of the Czech Republic in the period of 2004-2008, competitiveness of commodities*. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 59(4), 37-42.

[5] Danzman, B. a Meunier, S. (2023) *Naïve no more: Foreign direct investment screening in the European Union*. *Global Policy*, 14(Suppl. 3), 40–53. <https://doi.org/10.1111/1758-5899.13215>

[6] Deichmann, Joel I., Abdolreza Eshghi, Dominique M. Haughton, Selin Ayek, & Nicholas C. Teebagy. (2003) *Foreign Direct Investment in the*

Eurasian Transition States, Eastern European Economics, 41:1, 5-34,
DOI:10.1080/00128775.2003.11041039

[7] Dimitropoulos, Georgios. (2020). "National Security: The Role of Investment Screening Mechanisms." In *Handbook of International Investment Law and Policy*, edited by Julien Chaisse, Leïla Choukroune, and Sufian Jusoh. Vol. I. Springer.

[8] Donges, J., and J. Wieners. (1994). "Foreign Investment in the Transformation Process of Eastern Europe. *International Trade Journal* 8, no. 2: 163–91.

[9] Fabry, E., Bertolini, N., (2020), *COVID-19: The Urgent Need for Stricter Foreign Investment Controls. Notre Europe, Jacques Delors Institute. Policy Paper No. 253. April.*

[10] ORMAN, M., ORLOWSKI, L. a ROESSLER, M. (2020). *Dynamic interactions between Central European currencies and the euro. Economic Systems*. 44(3). ISSN 0939-3625.
<https://doi.org/10.1016/j.ecosys.2020.100781>

[11] Gräbner, Claudius & Heimberger, Philipp & Kapeller, Jakob & Springholz, Florian. (2020). *Understanding economic openness: a review of existing measures. Review of World Economics*. 157. 1-34.
<https://doi.org/10.1007/s10290-020-00391-1>.

[12] Grieger, G. (2017). *Foreign Direct Investment Screening: A Debate in Light of China-EU FDI Flows. Briefing PE 603.941. Brussels: European Parliamentary Research Service.*

[13] Guha (ed.) *The Makers of Modern India, Penguin: New Delhi*, pp. 258–9.
Hedvičáková M., Kozubíková Z. (2021). *Impacts of COVID-19 on the Labour Market – Evidence from the Czech Republic. Hradec economic days.*
https://digilib.uhk.cz/bitstream/handle/20.500.12603/501/HEDVICAKOVA_M_Zuzana_KOZUBIKOVA.pdf?sequence=1

- [14] Hirschman, A.O. (1943). *The Commodity Structure of World Trade*, *The Quarterly Journal of Economics*, Volume 57, Issue 4, August 1943, Pages 565–595, <https://doi.org/10.2307/1884656>
- [15] Hlédik, T.; Holub, T. a Král, P. (2016). *The Czech National Bank's Role Since the Global Crisis*, *Public Finance Quarterly*, 61, issue 1, p. 65-93, <https://EconPapers.repec.org/RePEc:pfq:journl:v:61:y:2016:i:1:p:65-93>.
- [16] Ivanov, D. (2020). *Global Production Networks, Foreign Direct Investment, and Supplier Linkages in the Integrated Peripheries of the Automotive Industry*. *Economic Geography*, 94. 141-165.
- [17] Janáková Sujová, Andrea, Václav Kupčák. (2024). *Changes in SME Business Due to COVID-19— Survey in Slovakia and the Czech Republic*. *Economies* 12: 17. <https://doi.org/10.3390/economies12010017>
- [18] Krizek, D.; Brčák, J. (2021). *Support for export as a non-standard Central Bank policy: foreign exchange interventions in the case of the Czech Republic*. <https://doi.org/10.47743/ejes-2021-0108>.
- [19] Kucera, J., & Ticha, S. (2022). *Czech automotive industry and COVID-19*. *Ad Alta-Journal of Interdisciplinary Research*, 12(1), 225–228
- [20] Lai, K. (2021). *National security and FDI policy ambiguity: A commentary*. *J Int Bus Policy* 4, 496–505. <https://doi.org/10.1057/s42214-020-00087-1>
- [21] Landerfeld, J.S., Seskin, E.P. & Fraumeni, B.M. (2008), "Taking the Pulse of the Economy: Measuring GDP", http://www.bea.gov/about/pdf/jep_spring2008.pdf
- [22] Lazanyi, K., Lambovska, M. (2020). *Readiness for industry 4.0 related changes: A case study of the Visegrad four*, *Ekonomicko-manazerske spektrum*, 14(2), 100-113. [dx.doi.org/10.26552/ems.2020.2.100-113](https://doi.org/10.26552/ems.2020.2.100-113).
- [23] Mankiw, N.G. (2018) *Principles of Economics*. Australia: Cengage Learning. ISBN: 9781305585126
- [24] Manning, R.A. (2019). *Techno-Nationalism vs. the Fourth Industrial Revolution*. A JOURNAL OF THE EAST ASIA FOUNDATION. Global Asia.

https://www.globalasia.org/v14no1/cover/techno-nationalism-vs-the-fourth-industrial-revolution_robert-a-manning

- [25] Moran (2012), *An Analytical Framework for the CFIUS Process*”, Peterson Institute for International Economics, *Policy Analyses in International Economics* No. 89, August 2009.
- [26] OECD: *To What Extent Do Exchange Rates and Their Volatility Affect Trade? The Case of Two Small Open Economies, China and New Zealand*, TAD/TC/WP(2011)17, 2011.
- [27] Oldřich Krpec & Vladan Hodulák (2019) *The Czech economy as an integrated periphery: The case of dependency on Germany*, *Journal of Post Keynesian Economics*, 42:1, 59-89, DOI: 10.1080/01603477.2018.1431792
- [28] Pawlak K.; Hagemeyer J.; Michalek JJ; Dunin-Wasowicz M. (2022). *How big a drop in agricultural exports to the United Kingdom after Brexit? Simulations for sensitive products of four Visegrad countries*. *PLoS ONE* 17(9): e0274462. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0274462>
- [29] Pavlínek, Petr & Ženka, Jan. (2010). *The 2008–2009 automotive industry crisis and regional unemployment in Central Europe*. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*. 3. 349-365.
- [30] Podvršic, A.; Becker, J.; Piroška, D.; Profant, T. a Hodulak, V. (2020). *Mitigating the COVID-19 effect: Emergency economic policy-making in Central Europe (August 27, 2020)*. *ETUI Research Paper 2020.07*, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3684990>
- [31] Raj, R., Beck, V., & Solimann, A. (2019). *Utilization of Value-based Management in the Strategic Management of German Automotive Industry*. *Global Business Review*, 20(4), 871-886.
- [32] Reinert, E., and A. Daastol. (2004). “*The Other Canon: The History of Renaissance Economics*.” In *Globalization, Economic Development and Inequality*, edited by Reinert, 20–71. Cheltenham: Edward Elgar.
- Sachs, J. (1997). *Economies in Transition*. Cambridge, MA: MIT Press.

[33] Sachs, J. D., Warner, A.; Åslund, A.; a Fischer, S. (1995). *Economic Reform and the Process of Global Integration. Brookings Papers on Economic Activity 1:1–118.*

[34] Schwab, K. (2015). *The Fourth Industrial Revolution: What It Means and How to Respond.* Retrieved from <https://www.foreignaffairs.com/articles/2015-12-12/fourth-industrial-revolution>.

[35] Tittelbachová Š., Čajková A., Lukáč M., Lžičař P. (2022). *Impact of the COVID-19 pandemic on tourism in the Czech Republic. Terra Economicus 20(3), 133–145.* <https://imucm.sk/wp-content/uploads/2023/10/Impact-of-the-COVID-19-pandemicc.pdf>

[36] Tu, X., Li, S., Lessons from the pandemic for FDI screening practices. In Evenett, S., Baldwin, R., (eds), *Revitalising Multilateralism: Pragmatic Ideas For The New WTO Director-General.* CEPR Press. November.

Van den Bergh, Jeroen C.J.M. (2009), "The GDP Paradox", *Journal of Economic Psychology*, no. 30, pp. 117-135.

Veselinović, Milan & Dimovski, Jelena & Janković, Marko. (2023). *The complexity of gas procurement in the EU caused by the*

3. Seznam webových zdrojů

[1] Belt and road initiative: Velvyslanectví české republiky V pekingu Belt and Road Initiative | Velvyslanectví České republiky v Pekingu. *Dostupné na: https://mzv.gov.cz/beijing/cz/politika/vzajemne_vztahy/obor/index.html* (Zdrojováno: 12 Březen 2024).

[2] Czech Republic: 2010 Article IV Consultation Concluding Statement (2010) IMF. *Dostupné na: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/52/mcs012510>* (Zdrojováno: 11 Březen 2024).

- [3] Czechinvest CzechInvest. *Dostupné na:*
<https://www.czechinvest.org/cz/CzechInvest/O-nas> (Zdrojováno: 10 Březen 2024).
- [4] Český statistický úřad (ČSÚ). (2016). *VÝVOJ EKONOMIKY ČESKÉ REPUBLIKY V ROCE 2015.*
<https://www.czso.cz/documents/10180/20549951/320193-15q4a.pdf/2dbaba6f-207f-48ad-ac07-759ca9283a8e?version=1.3>
- [5] EU restrictive measures against Russia over Ukraine (since 2014) ...
Dostupné na:
<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/> (Zdrojováno: 12 Březen 2024).
- [6] European Central Bank (2023) Výroční zpráva 2022, European Central Bank. *Dostupné na:*
<https://www.ecb.europa.eu/pub/annual/html/ecb.ar2022~8ae51d163b.cs.html>
(Zdrojováno: 10 Březen 2024).
- [7] Energetická bezpečnost - Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Dostupné na:*<https://www.mpo.cz/assets/dokumenty/44988/50560/583032/priloha001.pdf>
(Accessed: 15 March 2024).
- [8] Iea Czech Republic Natural Gas Security Policy – analysis, IEA.
Dostupné na: <https://www.iea.org/articles/czech-republic-natural-gas-security-policy> (Zdrojováno: 15 Březen 2024).
- [9] KLASIFIKACE produkce (CZ-CPA) Platná od 1. 1. 2015 Klasifikace produkce (CZ-CPA) platná od 1. 1. 2015 | ČSÚ. *Dostupné na:*
<https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace-produkce-cz-cpa-platna-od-1-1-2015-> (Zdrojováno: 07 Březen 2024).
- [10] In Focus: EU Energy Security and Gas Supplies (2024) Energy.
Available at: https://energy.ec.europa.eu/news/focus-eu-energy-security-and-gas-supplies-2024-02-15_en (Accessed: 15 March 2024).
- [11] Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO), *Oddělení analýz a datové podpory koncepcí.* (2021). *Zemní plyn v České republice 2010–2020.*

Energetická statistika.

https://www.mpo.cz/assets/cz/energetika/statistika/plynna-paliva/2022/1/Zemni-plyn-2010-2020_1.pdf

[12] Nastavení parametrů výstupního objektu VDB. *Dostupné na:* <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&sp=A&skupld=3910&pvokc=&katalog=32935&pvo=VZO013-NP-A&z=T> (*Zdrojováno: 15 Březen 2024*).

[13] Oracle. *Dostupné na:* <https://www.cnb.cz/analytics/saw.dll?Dashboard> (*Zdrojováno: 08 Březen 2024*).

[14] Spital, T. and van Aerssen, K.F. (2023) The impact of Brexit on UK trade and Labour Markets, European Central Bank. *Dostupné na:* https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-bulletin/articles/2023/html/ecb.ebart202303_01~3af23c5f5a.en.html (*Zdrojováno: 12 Březen 2024*).

[15] The Czech Republic: A belt and road link in cee The Czech Republic: A Belt and Road Link in CEE | HKTDC Belt and Road Portal. *Dostupné na:* <https://beltandroad.hktdc.com/en/insights/czech-republic-belt-and-road-link-cee> (*Zdrojováno: 10 Březen 2024*).

[16] Trade indicators UNCTAD Handbook of Statistics 2023. *Dostupné na:* <https://hbs.unctad.org/trade-indicators/> (*Zdrojováno: 12 Březen 2024*).

[17] Výroční zpráva bezpečnostní Informační Služby za rok 2020 Česky *Dostupné na:* <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2020-158d1414.html> (*Zdrojováno: 15 Březen 2024*).

[18] Výroční zpráva bezpečnostní Informační Služby za rok 2021 Česky. *Dostupné na:* <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2021-e1718a7b.html> (*Zdrojováno: 15 Březen 2024*).

[19] Výroční zpráva bezpečnostní Informační Služby za rok 2020 Česky *Dostupné na:* <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava->

*bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2020-158d1414.html (Zdrojováno: 15
Březen 2024).*

4. Seznam zákonů a nařízení

[1] Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (EU) 2019/452 ze dne 19. března 2019, kterým se stanoví rámec pro prověřování přímých zahraničních investic směřujících do Unie. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R0452&qid=1602141517701&from=CS>

[2] Novela zákona č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách, ve znění zákona č. 426/2023 Sb. <https://www.mpo.cz/cz/podnikani/dotace-a-podpora-podnikani/investicni-pobidky-a-prumyslove-zony/investicni-pobidky/novela-zakona-c--72-2000-sb---o-investicnich-pobidkach--ve-zneni-zakona-c--426-2023-sb---250247/>

[3] Předpis 34/2021 Sb. 34/2021 Sb. *Dostupné na:* <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=34&r=2021> (Zdrojováno: 07 Březen 2024).

Seznam obrázků

<i>Obrázek 1; Definice vývozu a dovozu zboží a služeb</i>	14
<i>Obrázek 2; Čistý vývoz</i>	16
<i>Obrázek 3; Wübbeke a kol. (2016).....</i>	57

Seznam grafů

<i>Graf 1; Vývoz České republiky mezi lety 2004 a 2022.</i>	23
<i>Graf 2; Komoditní struktura vývozu České republiky.....</i>	26
<i>Graf 3; Podíl vybraných zemí na vývozu České republiky.</i>	28
<i>Graf 4; Dovoz do České republiky mezi lety 2004 a 2022.....</i>	30
<i>Graf 5; Komoditní struktura dovozu do České republiky.</i>	31
<i>Graf 6; Teritoriální struktura dovozu do České republiky.</i>	33
<i>Graf 7; podíl vybraných zemí na dovozu do České republiky.....</i>	34
<i>Graf 8; Toky přímých zahraničních investic na území České republiky.</i>	37
<i>Graf 9; Sektorová struktura přímých zahraničních investic v České republice... </i>	39
<i>Graf 10; Teritoriální struktura přímých zahraničních investic v ČR.....</i>	40
<i>Graf 11; Vývoj HDP České republiky mezi lety 2005 a 2019.</i>	41
<i>Graf 12; Index ekonomické otevřenosti České republiky</i>	44
<i>Graf 13; Index ekonomické otevřenosti vybraných zemí.....</i>	46
<i>Graf 14; Podíl přímých zahraničních investic na HDP.....</i>	47
<i>Graf 15; Podíl přímých zahraničních investic na HDP u vybraných zemí.....</i>	48

Seznam příloh

Příloha 1: Kategorizace komoditních tříd pro vizualizaci dat 67

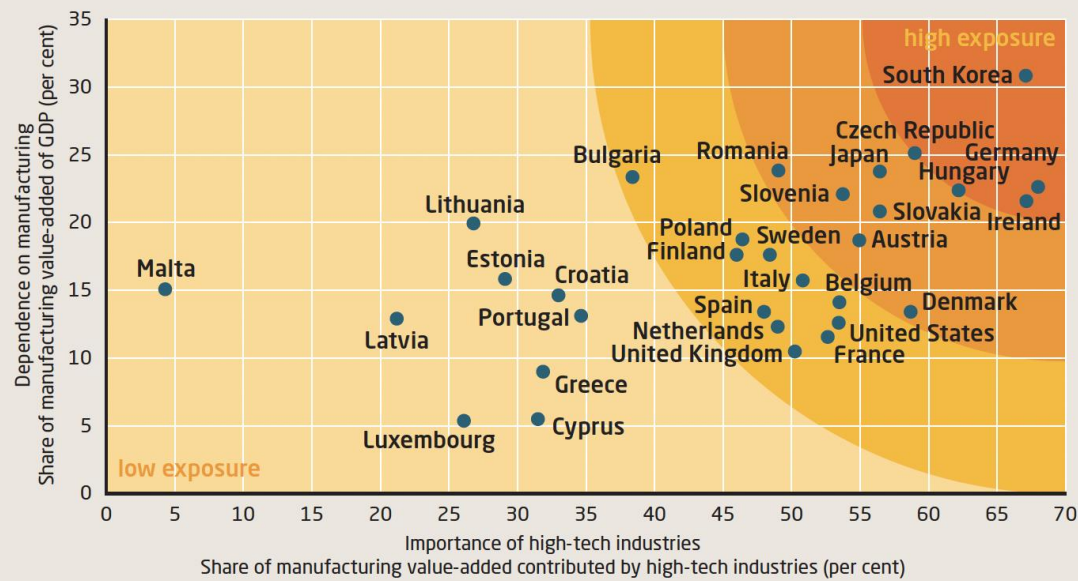
Příloha 2 Grafické znázornění náchylnosti ČR na Made in China 2025 68

- 1 Zemědělské produkty a potraviny:**
 - 1.1 Produkty zemědělství a myslivosti a související služby
 - 1.2 Produkty lesnictví, těžby dřeva a související služby
 - 1.3 Ryby a jiné produkty rybolovu; produkty akvakultury; podpůrné služby pro rybolov a akvakulturu
 - 1.4 Potravinářské výrobky, vč. souvisejících služeb a prací
 - 1.5 Nápoje, vč. subdodavatelských prací
 - 1.6 Tabákové výrobky, vč. subdodavatelských prací
- 2 Průmyslové výrobky a materiály**
 - 2.1 Rudy
 - 2.2 Ostatní těžba a dobývání nerostných surovin
 - 2.3 Dřevo a dřevěné a korkové výrobky, kromě nábytku; proutěné a slaměné výrobky, vč. souvisejících služeb a prací
 - 2.4 Papír a výrobky z papíru, vč. subdodavatelských prací
 - 2.5 Koks a rafinované ropné produkty, vč. subdodavatelských prací
 - 2.6 Chemické látky a chemické přípravky, vč. subdodavatelských prací
 - 2.7 Základní farmaceutické výrobky a farmaceutické přípravky, vč. subdodavatelských prací
 - 2.8 Pryžové a plastové výrobky, vč. souvisejících služeb a prací
 - 2.9 Ostatní nekovové minerální výrobky, vč. souvisejících služeb a prací
 - 2.10 Základní kovy, vč. subdodavatelských prací
 - 2.1 Kovodělné výrobky, kromě strojů a zařízení, vč. subdodavatelských prací
- 3 Energetické suroviny a nerostné zdroje**
 - 3.1 Černé a hnědé uhlí a lignit
 - 3.2 Ropa a zemní plyn
 - 3.3 Elektřina, plyn, pára a klimatizovaný vzduch
- 4 Textil, oděvy a spotřební zboží:**
 - 4.1 Textilie, vč. souvisejících služeb a prací
 - 4.2 Oděvy, vč. subdodavatelských prací
 - 4.3 Ušně a související výrobky, vč. subdodavatelských prací
 - 4.4 Nábytek, vč. souvisejících služeb a prací
- 5 Strojrenství a dopravní technika:**
 - 5.1 Stroje a zařízení j. n., vč. souvisejících služeb a prací
 - 5.2 Motorová vozidla (kromě motocyklů), přívěsy a návěsy, vč. subdodavatelských prací
 - 5.3 Ostatní dopravní prostředky a zařízení, vč. souvisejících služeb a prací
- 6 Vysoké technologie a elektronika:**
 - 6.1 Počítače, elektronické a optické přístroje a zařízení, vč. souvisejících služeb a prací
 - 6.2 Elektrická zařízení, vč. subdodavatelských prací
- 7 Služby a ostatní produkty:**
 - 7.1 Tiskařské a nahrávací služby
 - 7.2 Služby související s odpadními vodami
 - 7.3 Sběr, příprava k likvidaci a likvidace odpadu; zpracování odpadu k dalšímu využití
 - 7.4 Vydavatelské služby
 - 7.5 Produkce filmů, videozáznamů a televizních pořadů, zvukových nahrávek a hudební vydavatelské služby
 - 7.6 Architektonické a inženýrské služby; technické zkoušky a analýzy
 - 7.7 Ostatní odborné, vědecké a technické služby
 - 7.8 Tvůrčí, umělecké a zábavní služby
 - 7.9 Služby knihoven, archivů, muzeí a jiných kulturních zařízení
 - 7.10 Ostatní osobní služby

Příloha 1: Kategorizace komoditních tříd pro vizualizaci dat

Under Pressure: Industrialised countries will feel the heat of Made in China 2025

Vulnerability of select industrial countries to Made in China 2025

Source: MERICS

© MERICS

Příloha 2 Grafické znázornění náchylnosti ČR na Made in China 2025